

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การตรวจเอกสารนี้จะเริ่มจากการนำเสนอสถานการณ์การผลิตและการค้าไม้ผลที่สำคัญของประเทศไทย 5 ชนิด ได้แก่ ลำไย ทูเรียน มังคุด มะม่วง และ ส้มเขียวหวาน จากนั้นจะกล่าวถึงการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีของไทย (Free Trade Agreement: FTA) ตั้งแต่ในระยะเริ่มแรก จนถึงในปัจจุบัน รวมถึงอุปสรรคการค้าที่มีได้อยู่ในรูปพิกัดศุลกากร (Non Tariff Barriers - NTB) รวมถึงการเตรียมความพร้อมของภาครัฐของไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ FTA โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 สถานการณ์การผลิตและการค้าไม้ผล

ประเทศไทยเป็นประเทศที่สามารถผลิตผลไม้เมืองร้อนได้หลายชนิด โดยผลไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ลำไย ทูเรียน มังคุด มะม่วง และส้ม เป็นต้น ผลไม้ส่วนใหญ่มีฤดูกาลผลิตแตกต่างกันจึงทำให้ประเทศไทยมีผลไม้บริโภคตลอดทั้งปี โดยผลผลิตส่วนใหญ่ใช้บริโภคภายในประเทศ และบางชนิดใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมเกษตร อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ประเทศไทยจะมีศักยภาพในการผลิตผลไม้ได้หลากหลาย และสามารถบริโภคได้ตลอดทั้งปี แต่ก็ยังมีการนำเข้าผลไม้เมืองหนาวจากต่างประเทศ เช่น แอปเปิ้ล สาลี่ องุ่น โดยส่วนใหญ่จะนำเข้าจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา

ปัจจุบันประเทศไทยจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) กับหลายประเทศ เช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ จีน อินเดีย และญี่ปุ่น วัตถุประสงค์ของการทำข้อตกลง คือ เพื่อลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดการค้าเสรีระหว่างกัน ผลผลิตสินค้าที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้วนำสินค้าเหล่านั้นมาค้าขายแลกเปลี่ยนกัน ส่งผลให้การผลิตและการค้าผลไม้ของไทยเปลี่ยนไป โดยข้อมูลการผลิตผลไม้ที่สำคัญของไทยปัจจุบัน แสดงในตารางที่ 2.1-1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1-1 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และมูลค่าผลผลิตไม้ผลที่สำคัญ ปี 2547-2550

ลำดับ	ชื่อพืช	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)				ผลผลิต (ตัน)				มูลค่าผลผลิต (ล้านบาท)			
		ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550
1	ลำไย	680,294	820,985	870,125	939,029	597,272	712,178	471,892	495,457	5,984	8,047	5,285	10,193
2	ทุเรียน	752,220	715,491	700,502	679,711	829,197	649,789	622,938	722,825	13,524	10,585	11,738	19,928
3	มังคุด	288,047	288,619	333,020	360,194	235,273	199,692	142,744	298,391	3,322	2,288	2,858	2,608
4	มะม่วง	1,771,906	1,938,235	1,986,524	1,791,856	1,975,016	1,802,665	2,093,223	2,218,262	22,792	22,840	14,380	NA.
5	เงาะ	152,055	485,861	462,532	427,940	86,943	521,775	438,588	486,928	4,278	4,159	7,357	5,445
6	ลิ้นจี่	152,055	155,330	163,803	172,115	86,943	79,274	73,668	78,677	629	572	1,000	NA.
7	ส้มเขียวหวาน	320,844	367,698	362,204	425,833	646,046	765,195	871,644	928,741	10,757	10,453	10,196	10,346
8	ส้มโอ	180,614	192,103	197,862	200,965	243,829	276,628	295,210	308,079	2,295	2,169	2,179	NA.
9	กล้วยหอม	82,130	83,824	84,869	85,267	217,644	225,403	229,656	233,461	1,580	1,607	1,394	NA.
10	กล้วยไข่	49,758	52,642	56,306	58,309	140,318	150,714	161,880	168,221	728	601	794	1,068

ที่มา : ศูนย์สำรวจสวนเกษตรเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
หมายเหตุ : ปี 2550 เป็นข้อมูลเบื้องต้น, NA. : ยังไม่มีข้อมูล

จากตารางที่ 2.1-1 มูลค่าผลผลิตไม้ผลที่สำคัญของไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเปรียบเทียบมูลค่าผลผลิตในปี 2547 และ ปี 2550 พบว่า ลำไย ทุเรียน เงาะ และกล้วยไข่ มีมูลค่าผลผลิตเพิ่มขึ้น และหากเปรียบเทียบผลไม้ที่ไม่มีข้อมูล ปี 2550 โดยเปรียบเทียบข้อมูลปี 2547 กับปี 2549 พบว่า มีเพียงลิ้นจี่ที่มีปริมาณมูลค่าผลผลิตสูงขึ้น ส่วนมะม่วง ส้มโอ และกล้วยหอม มีปริมาณมูลค่าผลผลิตลดลง

สถานการณ์การผลิตและการค้าไม้ผลที่สำคัญในที่จะกล่าวถึงรายละเอียดของไม้ผลที่เกี่ยวข้องและมีส่วนสำคัญเป็นส่วนใหญ่มากกับการทำ FTA ของไทย จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ ลำไย ทุเรียน มังคุด มะม่วง และส้ม โดยมีสถานการณ์การผลิตและการค้า ดังนี้

2.1.1 ลำไย

1) สถานการณ์ทั่วไป

ลำไยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญทางภาคเหนือของไทย โดยแหล่งเพาะปลูกส่วนใหญ่ 5 อันดับแรก ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา และน่าน ตามลำดับ (ภาพที่ 2.1.1-1) ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศส่งออกลำไยรายใหญ่ของโลก โดยมีมูลค่าการส่งออกปีละกว่า 5,000 ล้านบาท โดยในช่วงเดือน กรกฎาคม ถึงสิงหาคมของทุกปีจะมีผลผลิตลำไยออกสู่ตลาดมากที่สุด นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีการผลิตลำไยนอกฤดูกาล เพื่อลดความเสี่ยงในด้านราคาตกต่ำแล้วในขณะนี้

จากตารางที่ 2.1.1-1 แสดงให้เห็นว่าจำนวนพื้นที่ปลูกลำไยของประเทศไทยได้เพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด โดยพิจารณาจากในปี 2541 มีพื้นที่ปลูกลำไยเพียง 0.408 ล้านไร่ ต่อมาในปี 2545 ต่อมาในปี 2545 พื้นที่ปลูกลำไยได้เพิ่มขึ้นมาเป็น 0.713 ล้านไร่ และ ในปี 2549 ได้มีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นเป็น 1.008 ล้านไร่ แต่อย่างไรก็ตามผลผลิตต่อไร่ของลำไยไม่ได้เพิ่มขึ้นตามจำนวนพื้นที่แต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากการให้ผลผลิตของลำไยขึ้นอยู่กับสภาพอากาศที่ต้องเหมาะสม ดังเห็นได้จากผลผลิตลำไยในปี 2541 เฉลี่ยเพียง 124 กิโลกรัมต่อไร่ ขณะที่ผลผลิตเฉลี่ยในปี 2543 สูงถึง 1,082 กิโลกรัมต่อไร่

ภาพที่ 2.1.1-1 เนื้อที่เพาะปลูกยาง ปี 2549

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สำหรับราคาที่เกษตรกรขายได้ก็แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิตที่ออกสู่ตลาด โดยในปี 2541 ราคาเฉลี่ยของผลผลิตลำไยที่เกษตรกรได้รับสูงถึง 60 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่ในปี 2547 ราคาเฉลี่ยของผลผลิตลำไยที่เกษตรกรได้รับเพียง 10.02 บาทต่อกิโลกรัม เท่านั้น มูลค่าของผลผลิตตามราคาที่เกษตรกรขายได้ ในปี 2541 อยู่ที่ 2,040 ล้านบาท น้อยกว่าในปี 2545 และในปี 2549 ที่มีมูลค่าของผลผลิตตามราคาที่เกษตรกรขายได้อยู่ที่ 4,823 และ 5,285 ล้านบาท ตามลำดับ โดยมูลค่าของผลผลิตตามราคาที่เกษตรกรขายได้ ในปี 2549 มากกว่าในปี 2545 เนื่องจากเนื้อที่ให้ผลผลิตของลำไยมากกว่านั่นเอง

ตารางที่ 2.1.1-1 เนื้อที่ ผลผลิต ราคาและมูลค่าของผลผลิตลำไยที่เกษตรกรขายได้ ปี 2541-2550

ปี	เนื้อที่ยืนต้น (1,000 ไร่)	เนื้อที่ให้ผล (1,000 ไร่)	ผลผลิต (1,000 ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้ (บาทกิโลกรัม)	มูลค่าของผลผลิตตาม ราคาที่เกษตรกรขายได้ (ล้านบาท)
2541	408	275	34	124	60.00	2,040
2542	464	295	143	485	28.78	4,116
2543	514	331	358	1,082	26.17	9,369
2544	645	495	250	505	25.68	6,423
2545	713	545	430	787	11.23	4,823
2546	854	619	369	596	14.03	5,182
2547	931	680	597	878	10.02	5,985
2548	1,013	821	712	867	11.30	8,048
2549	1,008	870	472	542	11.20	5,285
2550	NA.	939	495	528	20.40	10,193

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

หมายเหตุ : ปี 2550 เป็นข้อมูลเบื้องต้น, NA. : ยังไม่มีข้อมูล

การค้าผลผลิตลำไยโดยรวมของโลกตั้งแต่ปี 2547-2550 แสดงในตารางที่ 2.1.1-2 ซึ่งมีปริมาณ 0.455 0.569 0.256 และ 0.267 ล้านตัน ตามลำดับ ประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดลำไยของโลกอยู่ที่ร้อยละ 80

ตารางที่ 2.1.1-2 สถานการณ์การค้าลำไย ปี 2547-2550

รายการ	การค้า			
	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550
1. การค้าของโลก (ล้านตัน)	0.455	0.569	0.256	0.267
2. ส่วนแบ่งการตลาดโลก (%)	80.00	80.00	80.00	80.00
3. ใช้ในประเทศ (ตัน)	93,000	119,994	66,512	45,457
4. ส่งออก ปริมาณ (ตันสด)				
- ลำไยสด ปริมาณ (ร้อยตัน)	1,155	1,336	1,194	1,630
มูลค่า (ล้านบาท)	2,166	2,165	2,116	2,500
- ลำไยอบแห้ง ปริมาณ (ร้อยตัน)	716	947	784	800
มูลค่า (ล้านบาท)	1,541	2,351	1,606	1,500
- ลำไยกระป๋อง ปริมาณ (ร้อยตัน)	113	127	112	112
มูลค่า (ล้านบาท)	403	443	405	405
- ลำไยแช่แข็ง ปริมาณ (ร้อยตัน)	7.08	7.87	3.54	4.00
มูลค่า (ล้านบาท)	27	33	21	22
5. ราคาส่งออก				
- ลำไยสด (บาท/ตัน)	18,756	16,200	17,717	20,000
- ลำไยอบแห้ง (บาท/ตัน)	21,533	24,807	20,487	25,000
- ลำไยกระป๋อง (บาท/ตัน)	35,597	34,967	35,695	35,000
- ลำไยแช่แข็ง (บาท/ตัน)	38,135	41,931	59,322	60,000
6. คู่ค้าที่สำคัญ	จีน , อินโดนีเซีย , ฮังการี จีน , ฮังการี , สิงคโปร์ , เมียนมาร์ , ลาว มาเลเซีย , สิงคโปร์ , อินโดนีเซีย , สหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกา , ฝรั่งเศส , เกาหลี เวียดนาม , จีน			
- ลำไยสด				
- ลำไยอบแห้ง				
- ลำไยกระป๋อง				
- ลำไยแช่แข็ง				
7. คู่แข่งที่สำคัญ	เวียดนาม , จีน			

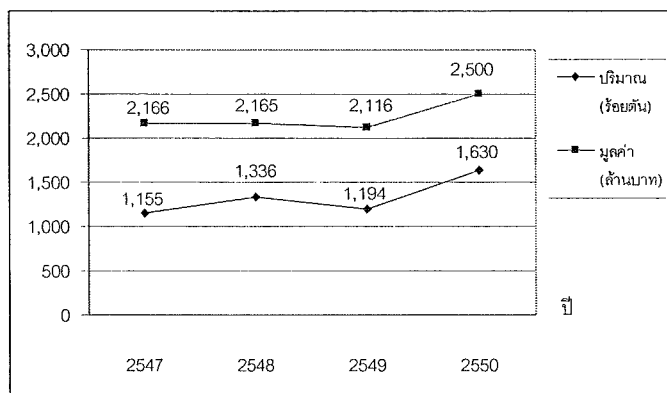
ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

หมายเหตุ : ปี 2550 เป็นข้อมูลเบื้องต้น

2) การส่งออกลำไยและผลิตภัณฑ์ลำไย การส่งออกลำไยมี 4 รูปแบบ คือ ลำไยสด ลำไยอบแห้ง ลำไยกระป๋อง และลำไยแช่แข็ง โดยมีประเทศคู่แข่งที่สำคัญ คือ เวียดนาม และ จีน ผลผลิตลำไยที่ใช้ในประเทศตั้งแต่ปี 2547-2550 อยู่ที่ประมาณ 93,000 119,994 66,512 และ 45,457 ตัน ตามลำดับ โดยมีสถานการณ์ของการส่งออกลำไยและผลิตภัณฑ์ลำไยประเภทต่างๆ ดังนี้

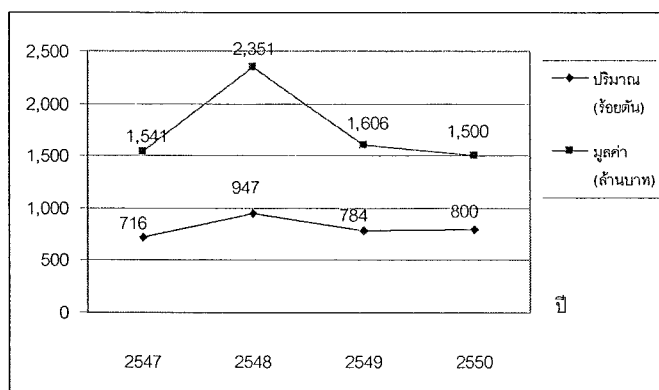
2.1) ลำไยสด ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยในปี 2547 ประเทศไทยได้ส่งออกลำไยสดได้ปริมาณ 1,155 ร้อยตัน (115,500 ตัน) คิดเป็นมูลค่า 2,166 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.1-2) ต่อมาในปี 2548 ปริมาณการส่งออกลำไยสดได้ลดลงเพียงเล็กน้อย แต่มูลค่าการส่งออกได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ปัจจุบันในปี 2550 ประเทศไทยได้ส่งออกลำไยสดเพิ่มเป็น 1,630

ร้อยละ (163,000 ตัน) มีมูลค่า 2,500 ล้านบาท โดยประเทศคู่ค้ารายสำคัญของไทย ได้แก่ จีน อินเดีย เวียดนาม และ สหราชอาณาจักร

ภาพที่ 2.1.1-2 ปริมาณและมูลค่าส่งออกผลไม้สดของประเทศไทย ปี 2547-2550

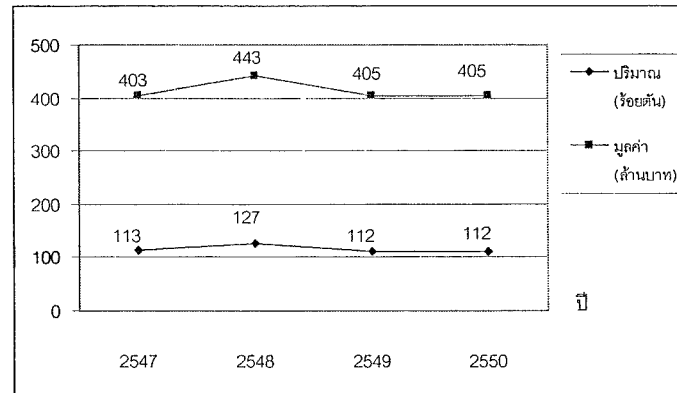
2.2) ลำไยอบแห้ง ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปี 2547 ประเทศไทยส่งออกลำไยอบแห้งจำนวน 716 ร้อยตัน (71,600 ตัน) (ภาพที่ 2.1.1-3) และได้ส่งออกสูงขึ้นมากในปี 2548 เป็นจำนวน 947 ร้อยตัน (94,700 ตัน) มีมูลค่าการส่งออกสูงสุดถึง 2,351 ล้านบาท จากนั้นได้ลดลงมาตามลำดับ โดยปัจจุบันในปี 2550 ประเทศไทยส่งออกลำไยอบแห้งได้ 800 ร้อยตัน (80,000 ตัน) คิดเป็นมูลค่า 1,500 ล้านบาท โดยประเทศคู่ค้ารายสำคัญของไทย ได้แก่ จีน สหราชอาณาจักร สิงคโปร์ เวียดนาม และ ลาว

ภาพที่ 2.1.1-3 ปริมาณและมูลค่าส่งออกลำไยอบแห้งของประเทศไทย ปี 2547-2550

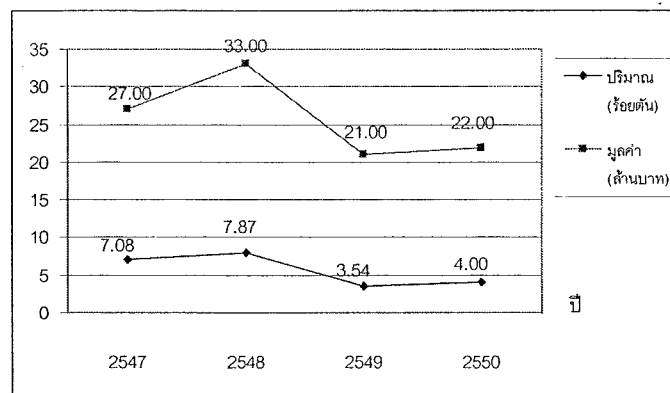
2.3) ลำไยกระป๋อง ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ภาพที่ 2.1.1-4 แสดงว่า จากในปี 2547 ประเทศไทยได้ส่งออกลำไยกระป๋องได้ปริมาณ 113 ร้อยตัน คิดเป็นมูลค่า 403 ล้านบาท ต่อมาในปี 2548 ประเทศไทยได้ส่งออกลำไยกระป๋องได้ในปริมาณและมูลค่าที่สูงที่สุดในรอบ 4 ปี โดยมีปริมาณการส่งออก 127 ร้อยตัน คิดเป็นมูลค่า 443 ล้านบาท ในปี 2549 และ ในปี 2550 ประเทศไทยส่งออกลำไยกระป๋องได้ในปริมาณและมูลค่าเท่ากัน คือ

112 ร้อยตัน คิดเป็นมูลค่า 405 ล้านบาท โดยประเทศคู่ค้าลำไยกระป๋องที่สำคัญของไทย ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และ สหรัฐอเมริกา

ภาพที่ 2.1.1-4 ปริมาณและมูลค่าส่งออกลำไยกระป๋องของประเทศไทย ปี 2547-2550

2.4) ลำไยแช่แข็ง ในปี 2547 ประเทศไทยได้ส่งออกลำไยแช่แข็งได้ปริมาณ 7.08 ร้อยตัน (708 ตัน) คิดเป็นมูลค่า 27 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.1-5) ต่อมาในปี 2549 และ ในปี 2550 ประเทศไทยได้ส่งออกลำไยแช่แข็งได้ลดลงเป็น 3.54 และ 4.00 ร้อยตัน คิดเป็นมูลค่า 21 และ 22 ล้านบาท ตามลำดับ โดยประเทศคู่ค้าลำไยแช่แข็งที่สำคัญของไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และ เกาหลี

ภาพที่ 2.1.1-5 ปริมาณและมูลค่าส่งออกลำไยแช่แข็งของประเทศไทย ปี 2547-2550

3) นโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับการผลิตลำไย

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการผลิตลำไย มีดังนี้

3.1) กระจายการผลิตโดยจัดทำเขตส่งเสริมการผลิตลำไยนอกฤดู (zoning)

3.2) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลำไย โดยการถ่ายทอดความรู้/ตรวจรับรอง

แปลง GAP พร้อมทั้งปรับปรุงสวนเก่า

3.3) กระจายผลผลิตลำไยสดสู่ตลาดปลายทาง

3.4) สร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นลำไยแปรรูป อบแห้ง และพัฒนาบรรจุภัณฑ์

3.5) ส่งเสริมตลาดภายในและขยายตลาดส่งออกในตลาดเดิม ได้แก่ จีน อินโดนีเซีย และตลาดใหม่ ได้แก่ อินเดีย คูโบ ออสเตรเลีย

2.1.2 ทูเรียน

1) สถานการณ์ทั่วไป

ทุเรียนเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญทางภาคตะวันออก และภาคใต้ของประเทศไทย โดยแหล่งเพาะปลูกส่วนใหญ่ 5 อันดับแรก ได้แก่ จันทบุรี ชุมพร ระยอง ยะลา และนครศรีธรรมราช ตามลำดับ (ภาพที่ 2.1.2-1) ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศส่งออกทุเรียนรายใหญ่ โดยส่งออกอันดับ 1 ของโลก มีมูลค่าส่งออกกว่าปีละ 2,560 ล้านบาท มีส่วนแบ่งในตลาดโลกถึงร้อยละ 90

เนื่องจากทุเรียนของประเทศไทยมีคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของตลาด ประกอบกับเกษตรกรและผู้ประกอบการ มีความชำนาญ และประสบการณ์สูง มีเทคโนโลยีในการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาล จึงทำให้ประเทศไทยได้เปรียบประเทศอื่น ๆ ในการผลิตทุเรียน โดยทุเรียนพันธุ์หมอนทองซึ่งมีร้อยละ 65 ของผลผลิตทุเรียนทั้งหมด เป็นที่นิยมของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายนของทุกปีจะมีผลผลิตทุเรียนออกสู่ตลาดมากที่สุด ประเทศที่เป็นคู่แข่งในปัจจุบัน ได้แก่ เวียดนาม มาเลเซีย และออสเตรเลีย

จากตารางที่ 2.1.2-1 แสดงให้เห็นว่าจำนวนพื้นที่ปลูกทุเรียนได้เพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี 2541 และได้ลดพื้นที่ลงเล็กน้อยในปี 2548 และ ปี 2549 โดยในปี 2541 พื้นที่ปลูกทุเรียนมี 761,000 ไร่ ได้เพิ่มขึ้นมาเป็น 848,000 ไร่ ในปี 2547 และในปี 2548 ได้เริ่มลดลงเป็น 811,000 ไร่ จนในปี 2549 เหลือพื้นที่ปลูกประมาณ 793,000 ไร่ โดยผลผลิตก็มีแนวโน้มลดลงมาตามลำดับเช่นกัน จากในปี 2541 ได้ผลผลิตรวมจำนวน 711,000 ตัน ลดลงเหลือ 829,000 ตัน ในปี 2547 และ 619,000 ตัน ในปี 2549 ตามลำดับ โดยราคาที่เกษตรกรขายได้ และมูลค่าของผลผลิตตามราคาที่เกษตรกรขายได้ก็ลดลงเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 2.1.2-1 เนื้อที่เพาะปลูกทุเรียน ปี 2549
ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.1.2-1 เนื้อที่ ผลผลิต ราคาและมูลค่าของผลผลิตทุเรียนที่เกษตรกรขายได้ ปี 2541-2550

ปี	เนื้อที่ยืนต้น (1,000 ไร่)	เนื้อที่ให้ผล (1,000 ไร่)	ผลผลิต (1,000 ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้ (บาท/กิโลกรัม)	มูลค่าของผลผลิตตาม ราคาที่เกษตรกรขายได้ (ล้านบาท)
2541	761	570	711	1,248	22.89	16,284
2542	780	611	802	1,313	15.81	12,676
2543	802	657	883	1,345	17.10	15,100
2544	820	698	884	1,267	14.01	12,389
2545	825	722	962	1,334	11.97	11,519
2546	835	737	737	1,000	14.20	10,460
2547	848	752	829	1,102	11.82	9,801
2548	811	715	650	908	11.79	7,661
2549	793	704	619	879	15.12	9,359
2550	NA.	679	723	983	29.03	19,928

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

หมายเหตุ : ปี 2550 เป็นข้อมูลเบื้องต้น, NA. : ยังไม่มีข้อมูล

การค้าผลผลิตทุเรียนโดยรวมของโลกตั้งแต่ปี 2547-2550 อยู่ที่ปริมาณ 0.210, 0.270, 0.176 และ 0.180 ล้านตัน ตามลำดับ (ตารางที่ 2.1.2-2) ประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดทุเรียนของโลก อยู่ที่ประมาณร้อยละ 75

ตารางที่ 2.1.2-2 สถานการณ์การค้าทุเรียน ปี 2547-2550

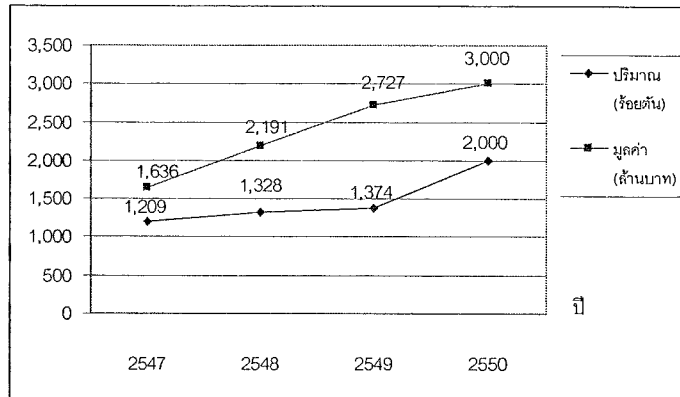
รายการ	การค้า			
	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550
1. การค้าของโลก (ล้านตัน)	0.210	0.270	0.176	0.180
2. ส่วนแบ่งการตลาดโลก (%)	73.36	85.76	77.57	75.04
3. ใช้ในประเทศ (ตัน)	674,993	497,067	461,754	468,825
4. ส่งออกรวม (ตันสด)				
- ทุเรียนสด ปริมาณ (ร้อยตัน)	1,209	1,328	1,374	2,000
มูลค่า (ล้านบาท)	1,636	2,191	2,727	3,000
- ทุเรียนแช่แข็ง ปริมาณ (ร้อยตัน)	320	173	165	200
มูลค่า (ล้านบาท)	591	464	464	600
- ทุเรียนกวน ปริมาณ (ตัน)	142	617	1,154	4,000
มูลค่า (ล้านบาท)	14	43	73	300
- ทุเรียนอบแห้ง ปริมาณ (ตัน)	0.58	14	33	1,000
มูลค่า (ล้านบาท)	0.35	13	29	100
5. ราคาส่งออก (บาท/ตัน)				
- ทุเรียนสด	19,008	16,500	19,847	22,000
- ทุเรียนแช่แข็ง	19,339	26,681	28,067	28,000
- ทุเรียนกวน	102,846	69,732	63,148	70,000
- ทุเรียนอบแห้ง	609,988	852,066	865,393	950,000
6. คู่ค้าที่สำคัญ				
- ทุเรียนสด	จีน , ฮ่องกง , ไต้หวัน , อินโดนีเซีย			
- ทุเรียนแช่แข็ง	สหรัฐอเมริกา , จีน			
- ทุเรียนกวน	สหรัฐอเมริกา , สหพันธรัฐรัสเซีย			
7. คู่แข่งที่สำคัญ	เวียดนาม , มาเลเซีย , ออสเตรเลีย			

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

หมายเหตุ : ปี 2550 เป็นข้อมูลเบื้องต้น

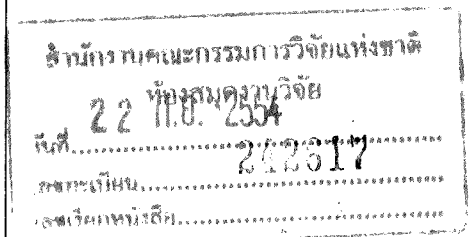
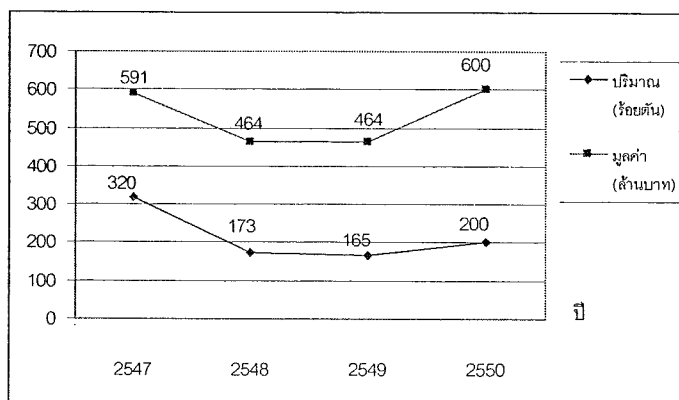
2) การส่งออกทุเรียนและผลิตภัณฑ์ การส่งออกทุเรียนมี 4 รูปแบบ คือ ทุเรียนสด ทุเรียนแช่แข็ง ทุเรียนกวน และทุเรียนอบแห้ง โดยมีคู่แข่งที่สำคัญ คือ เวียดนาม มาเลเซีย และออสเตรเลีย ผลผลิตทุเรียนที่ผลิตได้และได้ใช้ในประเทศตั้งแต่ปี 2547-2550 อยู่ที่ประมาณ 674,993 497,067 461,754 และ 468,825 ตัน ตามลำดับ โดยมีสถานการณ์ของการส่งออกทุเรียนและผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ดังนี้

2.1) **ทุเรียนสด** ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2547 ประเทศไทยได้ส่งออกทุเรียนสดได้ปริมาณ 1,209 ร้อยตัน (120,900 ตัน) คิดเป็นมูลค่า 1,636 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.2-2) จากนั้นได้ส่งออกเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด โดยในปี 2550 ประเทศไทยได้ส่งออกทุเรียนสดเพิ่มเป็น 2,000 ร้อยตัน (200,000 ตัน) คิดเป็นมูลค่า 3,000 ล้านบาท โดยประเทศคู่ค้าทุเรียนสดที่สำคัญของไทย ได้แก่ จีน ฮองกง ไต้หวัน และอินโดนีเซีย

ภาพที่ 2.1.2-2 ปริมาณและมูลค่าส่งออกทุเรียนสดของประเทศไทย ปี 2547-2550

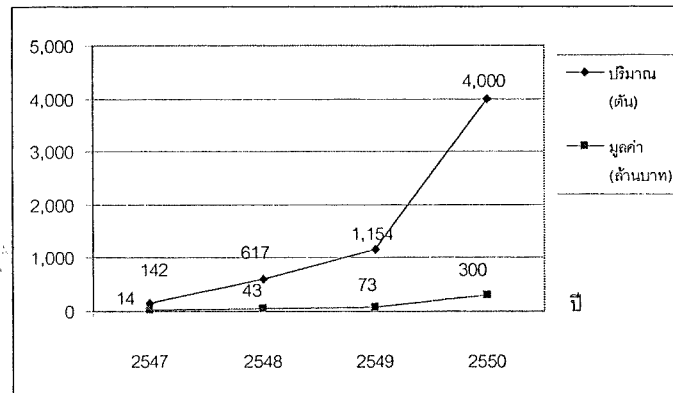
2.2) **ทุเรียนแช่แข็ง** ปริมาณการส่งออกมีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2547 มีปริมาณการส่งออก 320 ร้อยตัน (32,000 ตัน) คิดเป็นมูลค่า 591 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.1-3) ต่อมาในปี 2550 ปริมาณการส่งออกได้ลดลงมาเหลือเพียง 200 ร้อยตัน (20,000 ตัน) มีมูลค่าการส่งออกเป็น 600 ล้านบาท โดยประเทศคู่ค้าทุเรียนแช่แข็งที่สำคัญของไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และจีน

ภาพที่ 2.1.2-3 ปริมาณและมูลค่าส่งออกทุเรียนแช่แข็งของประเทศไทย ปี 2547-2550

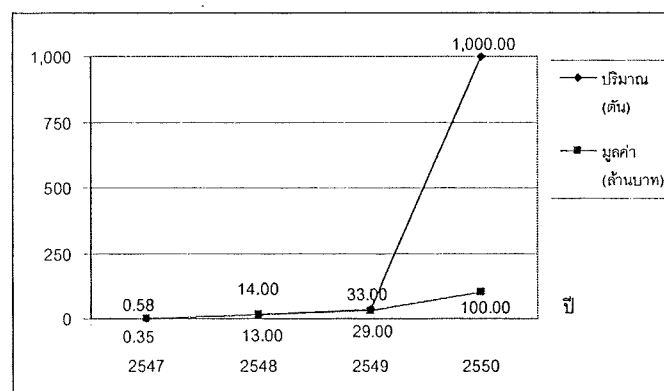
2.3) **ทุเรียนกวน** ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ในปี 2547 ประเทศไทยได้ส่งออกทุเรียนกวนปริมาณ 142 ตัน คิดเป็นมูลค่า 14 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.2-4)

และได้เพิ่มมาโดยตลอด เห็นได้จากในปี 2548 ถึง 2550 มีปริมาณการส่งออกทุเรียนกวนเพิ่มขึ้นเป็น 617 1,154 และ 4,000 ตัน คิดเป็น มูลค่า 43 73 และ 300 ล้านบาท ตามลำดับ โดยประเทศคู่ค้าทุเรียนกวนที่สำคัญของไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และสหพันธรัฐรัสเซีย

ภาพที่ 2.1.2-4 ปริมาณและมูลค่าส่งออกทุเรียนกวนของประเทศไทย ปี 2547-2550

2.4) ทุเรียนอบแห้ง ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ในปี 2547 ประเทศไทยได้ส่งออกทุเรียนอบแห้งปริมาณ 0.58 ตัน คิดเป็นมูลค่า 0.35 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.2-5) จากนั้นการส่งออกทุเรียนอบแห้งได้เพิ่มขึ้นมาโดยตลอด เห็นได้จากในปี 2548 ถึง 2550 มีปริมาณการส่งออกทุเรียนกวนเพิ่มขึ้นเป็น 14 33 และ 1,000 ตัน คิดเป็นมูลค่า 13 29 และ 100 ล้านบาท ตามลำดับ

ภาพที่ 2.1.2-5 ปริมาณและมูลค่าส่งออกทุเรียนอบแห้งของประเทศไทย ปี 2547-2550

3) นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการผลิตทุเรียน

นโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับการผลิตทุเรียน มีดังนี้

- 3.1) ปรับปรุงโครงสร้างการผลิตทุเรียนคุณภาพมาตรฐาน GAP, GMP, HACCP
- 3.2) จัดทำการเกษตรแบบมีสัญญา contract farming
- 3.3) สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) เช่น ทุเรียนทอดกรอบ, ทุเรียนอบแห้ง, Fresh Chilled

3.4) พัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อกระจายผลผลิตสู่ผู้บริโภคปลายทางอย่างรวดเร็ว

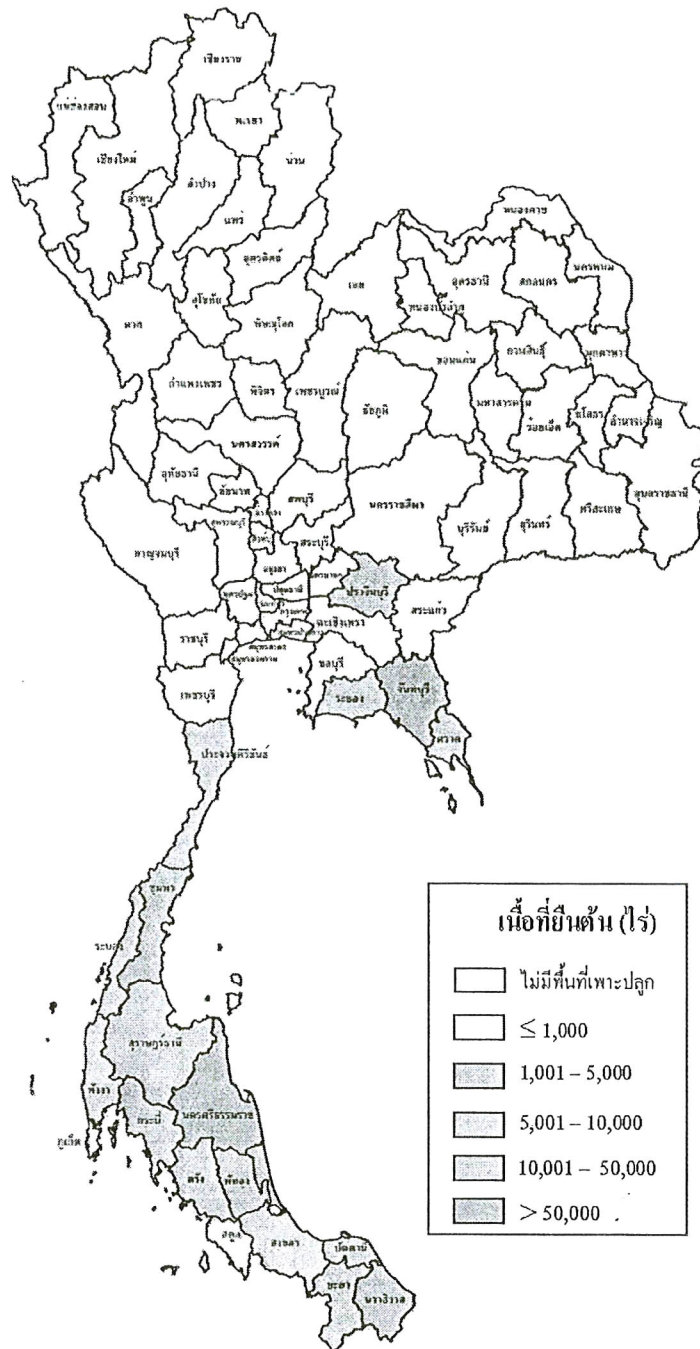
2.1.3 มังคุด

1) สถานการณ์ทั่วไป

มังคุดเป็นผลไม้เมืองร้อนที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากรสชาติดี รูปทรงและสีผลสวยงาม เป็นที่นิยมของผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศจนได้รับการยกย่องว่าเป็นราชินีผลไม้ (Queen of Fruits) และเปลือกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านอาหารและเครื่องสำอางค์ได้ ปัจจุบันประเทศไทยส่งออกมังคุดเป็นอันดับ 1 ของโลก มูลค่าปีละกว่า 900 ล้านบาท และตลาดยังมีความต้องการมังคุดคุณภาพอีกมาก มีแหล่งผลิตที่สำคัญในภาคตะวันออก ได้แก่ จันทบุรี ระยอง ตราด ส่วนแหล่งผลิตทางภาคใต้ ได้แก่ นครศรีธรรมราช และ ชุมพร (ภาพที่ 2.1.3-1) โดยในช่วงเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม จะมีผลผลิตมังคุดออกสู่ตลาดมากที่สุด ปัจจุบันประเทศไทยมีคู่แข่งที่สำคัญคืออินโดนีเซีย และเวียดนาม

จากตารางที่ 2.1.3-1 พบว่าจำนวนพื้นที่ปลูกมีการขยายการผลิตอย่างมากจากในปี 2541 เนื้อที่ปลูกมังคุดประมาณ 2.74 แสนไร่ ได้ผลผลิต 1.44 แสนตัน และพื้นที่ได้เพิ่มขึ้นเป็น 4.29 แสนไร่ ในปี 2549 แต่ผลผลิตได้เพียง 1.41 แสนตัน ทำให้มูลค่าของผลผลิตตามราคาที่เกิดขึ้นได้ลดลง ในขณะที่ราคาของมังคุดก็มีการเปลี่ยนแปลงมากในแต่ละปี โดยในปี 2541 ราคาสูงถึง 26.98 บาทต่อกิโลกรัม โดยเป็นราคาเฉลี่ยสูงสุดในรอบ 10 ปี ในขณะที่ปี 2545 ราคาที่เกษตรกรขายได้ต่ำสุดในรอบ 10 ปี โดยราคาที่เกษตรกรขายมังคุดได้เฉลี่ยอยู่ที่ 9.64 บาทต่อกิโลกรัม และในปี 2550 ข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ พบว่า ราคาที่เกษตรกรขายมังคุดได้เฉลี่ยอยู่ที่ 9.84 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งมากกว่าราคาต่ำสุดในรอบ 10 ปี เพียงเล็กน้อย อนึ่งใน ปี 2549 ผลผลิตมังคุดที่ผลิตได้ของประเทศไทยมีปริมาณน้อยกว่าทุกปีที่ผ่านมา จึงทำให้การส่งออกมังคุดในปี 2549 มีปริมาณและมูลค่าน้อยตามไปด้วย

การค้าผลผลิตมังคุดโดยรวมของโลกตั้งแต่ปี 2547-2550 แสดงในตารางที่ 2.1.3-2 มีปริมาณ 3.3 5.1 2.6 และ 2.8 หมื่นตัน ตามลำดับ ผลผลิตของไทยส่วนใหญ่ใช้ในประเทศ มีการส่งออกน้อยกว่าร้อยละ 20 ปัจจุบันประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดมังคุดของโลกอยู่ที่ประมาณร้อยละ 83

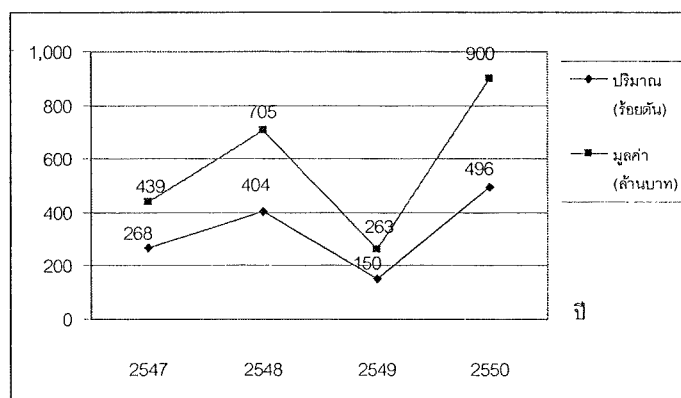

ภาพที่ 2.1.3-1 เนื้อที่เพาะปลูกยางพารา ปี 2549

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

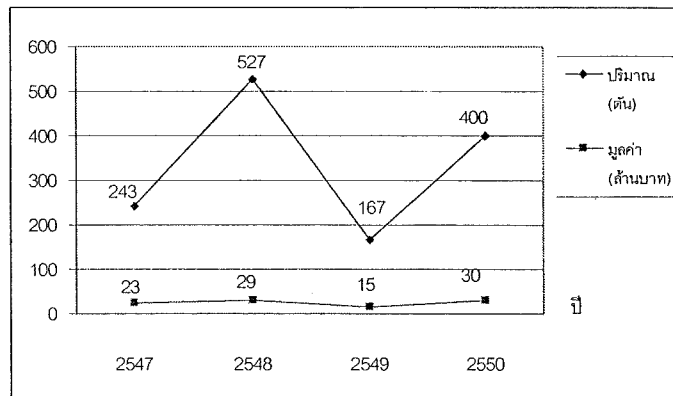
2) การส่งออกมังคุดและผลิตภัณฑ์ การส่งออกมังคุดนั้นมี 2 รูปแบบ คือ ในรูปมังคุดสด และ ในรูปมังคุดแช่แข็ง ประเทศคู่แข่งที่สำคัญ คือ จีน ฮ่องกง และ เวียดนาม ผลผลิตมังคุดที่ผลิตได้และได้ใช้ในประเทศตั้งแต่ปี 2547-2550 อยู่ที่ประมาณ 208,265 168,079 127,889 และ 248,391 ตัน ตามลำดับ โดยมีสถานการณ์ของการส่งออกมังคุดและผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ดังนี้

2.1) มังคุดสด ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากในปี 2547 ไทยส่งออกมังคุดสดประมาณ 268 ร้อยตัน (26,763 ตัน) คิดเป็นมูลค่า 439 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.3-2) และมีมูลค่าเพิ่มเป็น 705 ล้านบาท ในปี 2548 และ 900 ล้านบาท ในปี 2550 ตามลำดับ ทั้งนี้ ในปี 2549 มังคุดสดและผลิตภัณฑ์ส่งออกได้ในปริมาณน้อย เนื่องจากผลผลิตมังคุดในปีดังกล่าวได้ผลผลิตในปริมาณน้อย โดยประเทศคู่ค้ามังคุดสดที่สำคัญของไทย ได้แก่ จีน , ฮ่องกง , ญี่ปุ่น , เวียดนาม และ เมียนมาร์

ภาพที่ 2.1.3-2 ปริมาณและมูลค่าส่งออกมังคุดสดของประเทศไทย ปี 2547-2550

2.2) มังคุดแช่แข็ง มีปริมาณและมูลค่าการส่งออกเฉลี่ย 4 ปีอยู่ที่ประมาณ 23 ถึง 30 ล้านบาท โดยในปี 2547 ประเทศไทยได้ส่งออกมังคุด 243 ตัน คิดเป็นมูลค่า 23 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.3-3) ต่อมาในปี 2548 ได้ส่งออกในปริมาณสูงสุด คือ 527 ตัน คิดเป็นมูลค่า 29 ล้านบาท ส่วนในปี 2549 การส่งออกได้ลดลงทั้งปริมาณและมูลค่า โดยส่งออกได้ปริมาณ 167 ตัน คิดเป็นมูลค่า 15 ล้านบาท แต่ต่อมาในปี 2550 ได้ส่งออกเพิ่มเป็น 400 ตัน คิดเป็นมูลค่า 30 ล้านบาท โดยประเทศคู่ค้ามังคุดแช่แข็งที่สำคัญของไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น และ สหรัฐอเมริกา

ภาพที่ 2.1.3-3 ปริมาณและมูลค่าส่งออกมังคุดแช่แข็งของประเทศไทย ปี 2547-2550

3) นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการผลิตมังคุด

นโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับการผลิตมังคุด มีดังนี้

3.1) ปรับโครงสร้างการผลิตมังคุดคุณภาพมาตรฐาน GAP, GMP, HACCP

3.2) เน้นสร้างมูลค่าเพิ่ม พร้อมวิจัยและพัฒนาเครื่องมือตรวจสอบเนื้อแก้วยางไหล

ในผล

3.3) สร้างตราสินค้ามังคุดไทย และขยายการส่งออก

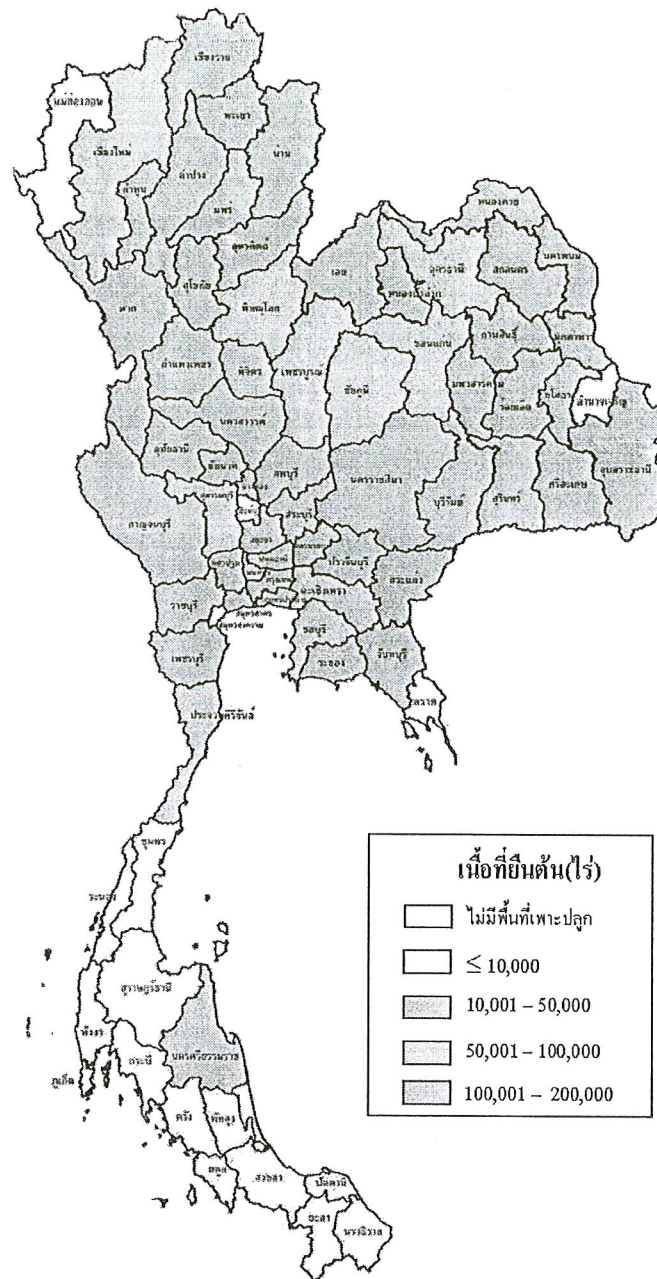
3.4) พัฒนาระบบโลจิสติกส์ เพื่อกระจายผลผลิตสู่ผู้บริโภคปลายทางอย่างรวดเร็ว

2.1.4 มะม่วง

1) สถานการณ์ทั่วไป

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นผู้ผลิตมะม่วงรายย่อยในแถบภูมิภาคเอเชีย ผลผลิตส่วนใหญ่ใช้บริโภคในประเทศร้อยละ 98 ในรูปผลสด จังหวัดที่ปลูกมะม่วงมากที่สุด 5 อันดับ คือ นครราชสีมา ฉะเชิงเทรา เชียงใหม่ ชลบุรี และประจวบคีรีขันธ์ (ภาพที่ 2.1.4-1) ช่วงเดือนที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมากที่สุด คือ ตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน

จากตารางที่ 2.1.4-1 พบว่า เนื้อที่ให้ผลของมะม่วงและผลผลิตต่อไร่ ได้มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2541-2550 แม้ในปี 2550 เนื้อที่ให้ผลของมะม่วงจะลดลงก็ตาม แต่ผลผลิตต่อไร่ไม่ได้ลดลงตามไปด้วย โดยในปี 2541 ประเทศไทยมีเนื้อที่ให้ผลผลิตมะม่วงมีประมาณ 1,421 พันไร่ ได้ผลผลิต 1,088 พันตัน และในปี 2550 เนื้อที่ให้ผลผลิตมะม่วงมีประมาณ 1,791 พันไร่ ได้ผลผลิต 2,218 พันตัน

ภาพที่ 2.1.4-1 เนื้อที่เพาะปลูกมะม่วง ปี 2549
ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.1.4-1 เนื้อที่ ผลผลิต ราคาและมูลค่าของผลผลิตมะม่วงที่เกษตรกรขายได้ ปี 2541-2550

ปี	เนื้อที่ยืนต้น (1,000 ไร่)	เนื้อที่ให้ผล (1,000 ไร่)	ผลผลิต (1,000 ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้ (บาทกิโลกรัม)	มูลค่าของผลผลิตตาม ราคาที่เกษตรกรขายได้ (ล้านบาท)
2541	2,224	1,421	1,088	766	17.84	19,406
2542	2,221	1,530	1,462	956	13.71	20,041
2543	2,236	1,683	1,623	964	12.41	20,143
2544	2,215	1,718	1,654	962	13.00	21,500
2545	1,552	1,308	1,776	1,358	12.53	22,247
2546	2,077	1,720	1,955	1,137	12.00	23,464
2547	1,826	1,772	1,975	1,115	11.54	22,792
2548	NA.	1,938	1,803	930	12.67	22,840
2549	NA.	1,987	2,093	1,188	6.87	14,380
2550	NA.	1,791	2,218	1,100	NA.	NA.

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

หมายเหตุ : ปี 2550 เป็นข้อมูลเบื้องต้น, NA. : ยังไม่มีข้อมูล

การค้าผลผลิตมะม่วงโดยรวมของโลกตั้งแต่ปี 2547-2550 แสดงในตารางที่ 2.1.4-2 โดยมีปริมาณ 0.944 0.972 0.999 และ 1.028 ล้านตัน ตามลำดับ ปัจจุบัน (ปี 2550) ประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดมะม่วงในตลาดโลกอยู่ที่ร้อยละ 2.65 เท่านั้น โดยมีคู่แข่งที่สำคัญ คือ ฟิลิปปินส์ และอินเดีย ผลผลิตมะม่วงส่วนใหญ่ใช้ในประเทศ โดยปริมาณใช้ในประเทศระหว่างปี 2547-2550 ประมาณ 1.820 1.786 2.066 และ 2.190 ตัน ตามลำดับ โดยมีสถานการณ์ของการส่งออกมะม่วงและผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ดังนี้

สำหรับพันธุ์มะม่วงที่ผลิตมากในประเทศไทย มีดังนี้

- (1) พันธุ์เขียวเสวย พันธุ์หนองแซง และพันธุ์อกร่อง ปลูกมากที่สุดในจังหวัดนครราชสีมา
- (2) พันธุ์โชคอนันต์ พันธุ์แก้ว และพันธุ์นงกลางวัน ปลูกมากที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่
- (3) พันธุ์น้ำดอกไม้ พันธุ์แรด และพันธุ์ทองดำ ปลูกมากที่สุดในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 2.1.4-2 สถานการณ์การค้ามะม่วง ปี 2547-2550

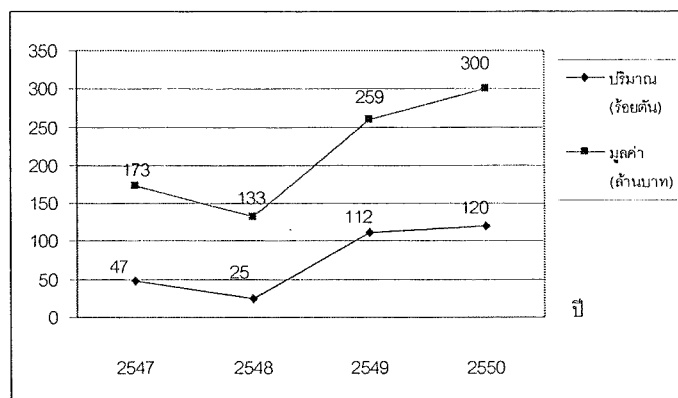
รายการ	การค้า			
	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550
1. การค้าของโลก (ล้านตัน)	0.944	0.972	0.999	1.028
2. ส่วนแบ่งการตลาดโลก (%)	1.65	1.54	2.44	2.65
3. ใช้ในประเทศ (ตัน)	1.820	1.786	2.066	2.190
4. ส่งออกรวม (ตันสด)				
- มะม่วงสด ปริมาณ (ตัน)	4,692	2,494	11,169	12,000
มูลค่า (ล้านบาท)	173	133	259	300
- มะม่วงกระป๋อง ปริมาณ (ตัน)	10,905	10,689	12,446	12,000
มูลค่า (ล้านบาท)	345	367	432	400
- มะม่วงอบแห้ง ปริมาณ (ตัน)	4	180	217	250
มูลค่า (ล้านบาท)	0.60	49	59	55
- มะม่วงแช่แข็ง ปริมาณ (ตัน)	3	832	679	730
มูลค่า (ล้านบาท)	0.45	48	66	65
5. ราคาส่งออก (บาท/ตัน)				
- มะม่วงสด	36,871	53,503	23,211	30,000
- มะม่วงกระป๋อง	31,637	34,195	34,747	34,000
- มะม่วงอบแห้ง	149,600	251,234	269,907	250,000
- มะม่วงแช่แข็ง	157,814	78,046	90,977	90,000
6. คู่ค้าที่สำคัญ	ญี่ปุ่น , มาเลเซีย ออสเตรเลีย , ญี่ปุ่น , อังกฤษ , เยอรมัน , สหรัฐอเมริกา , เนเธอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ , อินเดีย			
- มะม่วงสด				
- มะม่วงกระป๋อง				
- มะม่วงอบแห้ง				
- มะม่วงแช่แข็ง				
7. คู่แข่งที่สำคัญ				

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

หมายเหตุ : ปี 2550 เป็นข้อมูลเบื้องต้น

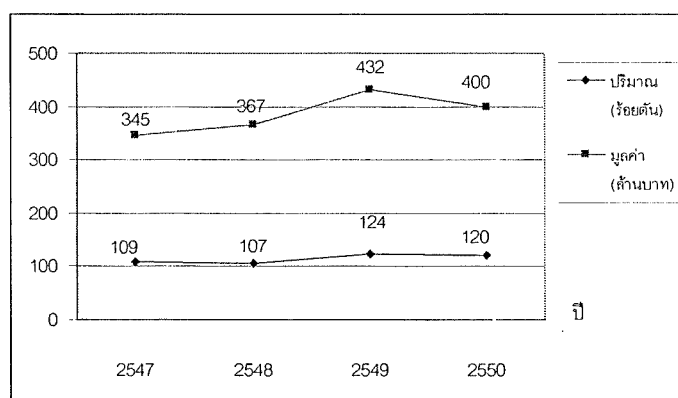
2) การส่งออกมะม่วงและผลิตภัณฑ์ การส่งออกมะม่วงมี 4 รูปแบบ คือ มะม่วงสุก มะม่วงกระป๋อง มะม่วงอบแห้ง และมะม่วงแช่แข็ง ดังนี้

2.1) มะม่วงสด ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยพิจารณาจากในปี 2547 ประเทศไทยส่งออกมะม่วงสดได้ประมาณ 47 ร้อยตัน (4,692 ตัน) คิดเป็นมูลค่า 173 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.4-2) จากนั้นมูลค่าการส่งออกได้เพิ่มเป็น 259 ล้านบาท ในปี 2549 และ 300 ล้านบาท ในปี 2550 ตามลำดับ โดยประเทศคู่ค้ามะม่วงสดที่สำคัญของไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น และมาเลเซีย

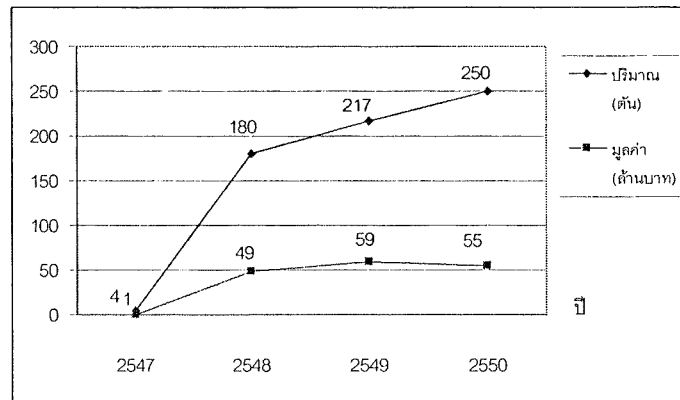
ภาพที่ 2.1.4-2 ปริมาณและมูลค่าส่งออกมะม่วงสดของประเทศไทย ปี 2547-2550

2.2) มะม่วงกระป๋อง เป็นผลิตภัณฑ์มะม่วงที่มีปริมาณและมูลค่าการส่งออกมากที่สุดของไทย โดยในปี 2547 ส่งออกมะม่วงกระป๋องได้ปริมาณ 109 ร้อยตัน (10,905 ตัน) มีมูลค่า 345 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.4-3) ต่อมาในปี 2548-2549 มูลค่าการส่งออกมะม่วงกระป๋องได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็น 367 และ 432 ล้านบาท แต่ในปี 2550 การส่งออกได้มีมูลค่าลดลงทั้งปริมาณและมูลค่า โดยส่งออกได้ 120 ร้อยตัน คิดเป็นมูลค่า 400 ล้านบาท โดยประเทศคู่ค้ามะม่วงกระป๋องที่สำคัญของไทย ได้แก่ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น อังกฤษ เยอรมัน สหรัฐอเมริกา และ เนเธอร์แลนด์

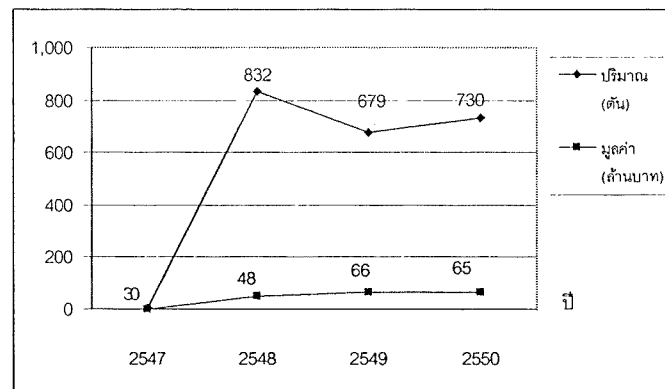
ภาพที่ 2.1.4-3 ปริมาณและมูลค่าส่งออกมะม่วงกระป๋องของประเทศไทย ปี 2547-2550

2.3) มะม่วงอบแห้ง ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากในปี 2547 ประเทศไทยส่งออกมะม่วงอบแห้งได้ปริมาณเพียง 4 ตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 0.6 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.4-4) จากนั้นปริมาณการส่งออกมะม่วงอบแห้งของไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2550 โดยมีปริมาณและมูลค่าการส่งออกจาก 180 ตัน ในปี 2548 เป็นปริมาณ 217 และ 250 ตัน ของปี 2549 และปี 2550 คิดเป็นมูลค่า 49 59 และ 55 ล้านบาท ของปี 2548 ถึง ปี 2550 ตามลำดับ โดยประเทศคู่ค้ามะม่วงอบแห้งที่สำคัญของไทย คือ สหรัฐอเมริกา

ภาพที่ 2.1.4-4 ปริมาณและมูลค่าส่งออกมะม่วงอบแห้งของประเทศไทย ปี 2547-2550

2.4) มะม่วงแช่แข็ง มีปริมาณและมูลค่าการส่งออกค่อนข้างใกล้เคียงกับมะม่วงอบแห้ง แต่หากเทียบกับมะม่วงสดและมะม่วงกระป๋องแล้ว พบว่ามีปริมาณและมูลค่าการส่งออกค่อนข้างน้อย โดยในปี 2547 ประเทศไทยส่งออกมะม่วงแช่แข็งได้เพียง 3 ตัน คิดเป็นมูลค่า 0.45 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.4-5) และการส่งออกได้เพิ่มขึ้นค่อนข้างมากในปี 2548 มีปริมาณ 832 ตัน คิดเป็นมูลค่า 48 ล้านบาท และ ในปี 2550 ส่งออกได้ปริมาณ 730 ตัน คิดเป็นมูลค่า 65 ล้านบาท โดยประเทศคู่ค้ามะม่วงแช่แข็งที่สำคัญของไทย คือ ญี่ปุ่น

ภาพที่ 2.1.4-5 ปริมาณและมูลค่าส่งออกมะม่วงอบแห้งของประเทศไทย ปี 2547-2550

3) นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการผลิตมะม่วง

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการผลิตมะม่วง มีดังนี้

3.1) ปรับโครงสร้างการผลิตมะม่วงคุณภาพมาตรฐาน GAP, GMP, HACCP

3.2) สร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการแปรรูปเป็น ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้มีความหลากหลาย พร้อมพัฒนาบรรจุภัณฑ์ในลักษณะ Fresh Chilled

3.3) เพิ่มการส่งออกในตลาดเดิม และขยายการส่งออกในตลาดใหม่

2.1.5 ส้มเขียวหวาน

1) สถานการณ์ทั่วไป

ปัจจุบันผลผลิตส้มเขียวหวานของประเทศไทยร้อยละ 99 ของผลผลิตสดใช้บริโภคภายในประเทศ ปริมาณการส่งออกส้มเขียวหวานในรูปผลสดมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์จำพวกน้ำส้มต่างๆ ส่วนการนำเข้าส่วนใหญ่จากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ปัจจุบันประเทศไทยยังมีความเสี่ยงด้านคุณภาพ มีโรคและแมลงมาก และเทคโนโลยีการผลิตขาดความเหมาะสมทำให้ต้นทุนการผลิตสูงกว่าประเทศคู่แข่ง

ตารางที่ 2.1.5-1 แสดงว่าตั้งแต่ปี 2541 จำนวนเนื้อที่ให้ผลผลิต ปริมาณผลผลิตและมูลค่าของผลผลิตส้มเขียวหวานของประเทศไทยเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด แม้ประเทศไทยจะมีปัญหาเรื่องโรคและแมลงก็ตาม โดยเนื้อที่ให้ผลผลิต และปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวานของไทยในปัจจุบันได้เพิ่มขึ้นมากกว่าในอดีต โดยจะเห็นได้จากในปี 2541 ประเทศไทยมีเนื้อที่ให้ผลผลิตส้มเขียวหวานจำนวน 101 พันไร่ (101,000 ไร่) ได้ปริมาณผลผลิตจำนวน 281 พันตัน (281,000 ตัน) มีมูลค่าของผลผลิตตามราคาที่เกษตรกรขายได้ 5,660 ล้านบาท ในปี 2550 ได้เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจะเห็นได้จากจำนวนเนื้อที่ให้ผลผลิตส้มเขียวหวานได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 426 พันไร่ (426,000 ไร่) ส่วนจำนวนผลผลิตก็เพิ่มเป็น 929 พันตัน (929,000 ตัน) และมูลค่าผลผลิตตามราคาที่เกษตรกรขายได้เพิ่มขึ้นเป็น 10,346 ล้านบาท ตามลำดับ โดยจังหวัดที่ปลูกส้มเขียวหวานมากที่สุด 5 อันดับ คือ กำแพงเพชร เชียงใหม่ ปทุมธานี แพร่ และสุโขทัย (ภาพที่ 2.1.5-1) ช่วงเดือนที่ผลผลิตส้มเขียวหวานออกสู่ตลาดมากที่สุด คือ ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม

ภาพที่ 2.1.5-1 เนื้อที่เพาะปลูกส้มเขียวหวาน ปี 2549

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.1.5-1 เนื้อที่ ผลผลิต ราคาและมูลค่าของผลผลิตส้มเขียวหวานที่เกษตรกรขายได้ ปี 2541-2550

ปี	เนื้อที่ยืนต้น (1,000 ไร่)	เนื้อที่ให้ผล (1,000 ไร่)	ผลผลิต (1,000 ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้ (บาทกิโลกรัม)	มูลค่าของผลผลิตตาม ราคาที่เกษตรกรขายได้ (ล้านบาท)
2541	179	101	281	2,777	20.12	5,660
2542	339	235	676	2,872	22.00	14,876
2543	345	253	713	2,823	14.70	10,481
2544	279	243	689	2,832	16.71	11,517
2545	282	269	771	2,866	18.28	14,086
2546	439	337	585	1,737	16.91	9,899
2547	460	321	646	2,014	16.65	10,757
2548	NA.	367	765	2,084	13.66	10,453
2549	NA.	381	874	2,290	11.67	10,196
2550	NA.	426	929	2,181	11.14	10,346

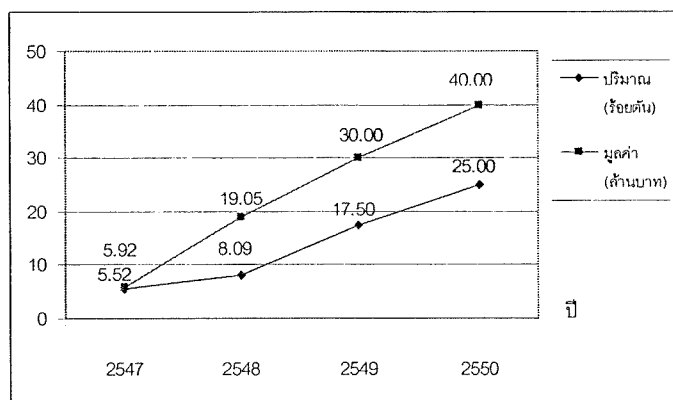
ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

หมายเหตุ : ปี 2550 เป็นข้อมูลเบื้องต้น, NA. : ยังไม่มีข้อมูล

การค้าส้มเขียวหวานโดยรวมของโลกตั้งแต่ปี 2547-2550 อยู่ที่ปริมาณ 6.31 , 6.39 , 6.43 และ 6.50 ล้านตัน ตามลำดับ (ตารางที่ 2.1.5-2) โดยประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดส้มเขียวหวานของโลกไม่ชัดเจน แต่มีคู่แข่งที่สำคัญ คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน เวียดนาม และ ฟิลิปปินส์ ผลผลิตส้มเขียวหวานที่ผลิตได้และได้ใช้ในประเทศตั้งแต่ปี 2547-2550 อยู่ที่ประมาณ 615,901 757,468 864,000 และ 916,000 ตัน ตามลำดับ

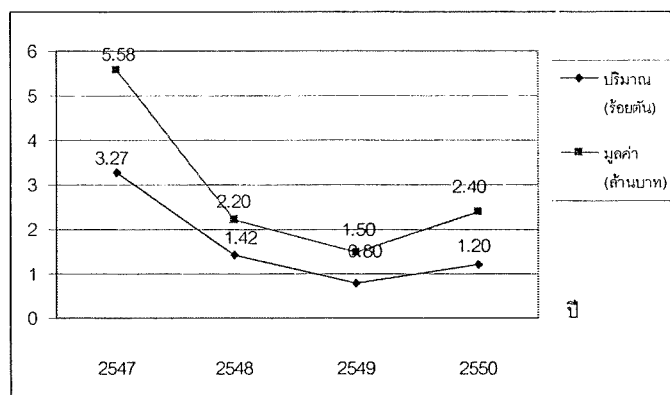
หมายเหตุ : ปี 2550 เป็นข้อมูลเบื้องต้น, n.s. : ข้อมูลน้อยมาก

2.1) **ส้มเขียวหวานสด** มีปริมาณและมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ในช่วง 4 ปีที่ผ่านมาโดยจะเห็นได้จากในปี 2547 ประเทศไทยส่งออกส้มเขียวหวานสดได้ปริมาณ 5.52 ร้อยตัน (552 ตัน) คิดเป็นมูลค่า 5.92 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.5-2) ต่อมาในปี 2548 ถึง ปี 2550 ปริมาณการส่งออกส้มเขียวหวานสดได้เพิ่มเป็น 8.09 17.50 และ 25 ร้อยตัน คิดเป็นมูลค่า 19 30 และ 40 ล้านบาท ตามลำดับ โดยประเทศคู่ค้าส้มเขียวหวานสดที่สำคัญของไทย ได้แก่ เมียนมาร์ ลาว จีน และอินโดนีเซีย

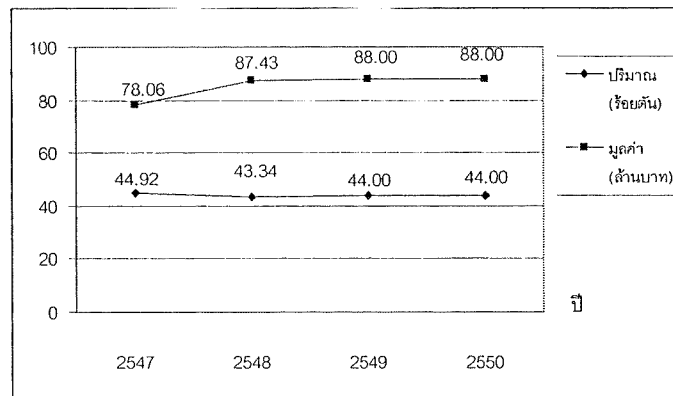
ภาพที่ 2.1.5-2 ปริมาณและมูลค่าส่งออกสับเขียวหวานสดของประเทศไทย
ปี 2547-2550

2.2) น้ำส้มแช่แข็ง มีปริมาณและมูลค่าการส่งออกไม่แน่นอน โดยในปี 2547 ประเทศไทยส่งออมน้ำส้มแช่แข็งได้ปริมาณ 3.27 ร้อยตัน คิดเป็นมูลค่า 5.58 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.5-3) จากนั้นปริมาณและมูลค่าการส่งออกได้ลดลงในปี 2548 และ ปี 2549 เป็น 1.42 และ 0.80 ร้อยตัน คิดเป็นมูลค่า 2.20 และ 1.50 ล้านบาท ตามลำดับ โดยในปี 2550 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกได้เพิ่มขึ้นเป็น 1.20 ร้อยตัน คิดเป็นมูลค่าการส่งออก 2.40 ล้านบาท โดยประเทศคู่ค้าน้ำส้มแช่แข็งที่สำคัญของ ไทย ได้แก่ ลาว กัมพูชา และ เมียนมาร์

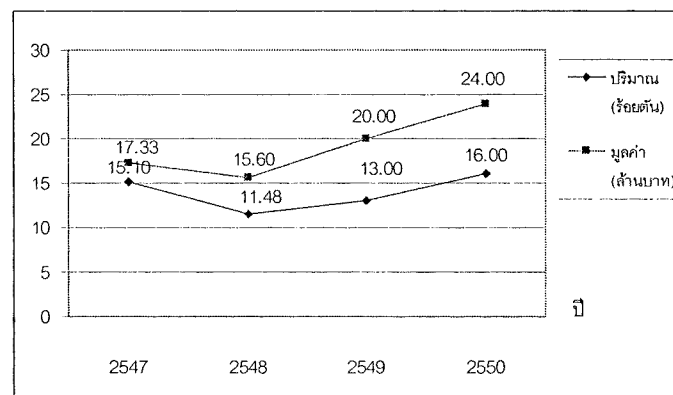
ภาพที่ 2.1.5-3 ปริมาณและมูลค่าส่งออกน้ำส้มแช่แข็งของประเทศไทย ปี 2547-2550

2.3) น้ำส้มอื่นๆ มีมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแม้ปริมาณการส่งออกเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ในปี 2547 ประเทศไทยส่งออมน้ำส้มอื่นๆ ได้ปริมาณ 44.92 ร้อยตัน คิดเป็นมูลค่า 78.06 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.5-4) ต่อมาในปี 2548 ปริมาณการส่งออกได้ลดลงเป็น 43.34 ร้อยตัน แต่มูลค่าเพิ่มเป็น 87.43 ล้านบาท จากนั้นปริมาณและมูลค่าการส่งออกในปี 2549 และ ปี 2550 เท่ากัน โดยได้เพิ่มเป็น 44 ร้อยตัน มีมูลค่า 88 ล้านบาท โดยประเทศคู่ค้าน้ำส้มอื่นๆ ที่สำคัญ ของไทย ได้แก่ ลาว , กัมพูชา และ เมียนมาร์

ภาพที่ 2.1.5-4 ปริมาณและมูลค่าส่งออกน้ำส้มอื่นๆ ของประเทศไทย ปี 2547-2550

2.4) น้ำผลไม้จำพวกส้ม ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา โดยในปี 2548 ประเทศไทยส่งออกน้ำผลไม้จำพวกส้มได้ปริมาณ 11.48 ร้อยตัน คิดเป็นมูลค่า 15.60 ล้านบาท (ภาพที่ 2.1.5-5) และได้ส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 13 และ 16 ร้อยตัน คิดเป็นมูลค่า 20 และ 24 ล้านบาท ในปี 2549 และ ปี 2550 ตามลำดับ

ภาพที่ 2.1.5-5 ปริมาณและมูลค่าส่งออกน้ำผลไม้จำพวกส้มของประเทศไทย ปี 2547-2550

3) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการผลิตส้มเขียวหวาน

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการผลิตส้มเขียวหวาน มีดังนี้

3.1) ปรับโครงสร้างการผลิตส้มเขียวหวานคุณภาพ

3.2) สร้างมาตรฐานสุขอนามัยและระบบรับรองคุณภาพ

3.3) สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) โดยพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่

3.4) สร้างระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพทั้งด้านการผลิตและ

การตลาด

2.2 การทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี

2.2.1 ข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement : FTA)

FTA เป็นความตกลงระหว่าง 2 ประเทศขึ้นไป โดยมีเป้าหมายเพื่อจะลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันให้เหลือน้อยที่สุดเพื่อให้เกิดการค้าเสรีระหว่างกัน และปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้พยายามขยายขอบเขตของ FTA ให้ครอบคลุมด้านบริการ อาทิ บริการท่องเที่ยว การรักษาพยาบาล การสื่อสาร การขนส่ง ฯลฯ พร้อมกับความร่วมมือในด้านต่างๆ เช่น การลงทุน การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และการอำนวยความสะดวกทางการค้าด้วย

โดยหลักการวัตถุประสงค์ของการทำ FTA ก็เพื่อสะท้อนแนวคิดสำคัญทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า "ประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นสูงสุดเมื่อประเทศต่างๆ ผลิตสินค้าที่ตนมีต้นทุนในการผลิตต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้วนำสินค้าเหล่านั้นมาค้าขายแลกเปลี่ยนกัน" ซึ่งในปัจจุบันประโยชน์สูงสุดดังกล่าวจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากยังมีการเก็บภาษีนำเข้าและมีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าต่างๆ ซึ่งส่งผลบิดเบือนราคาแท้จริงของสินค้า และทำให้การค้าขายไม่เป็นไปอย่างเสรีและมีประสิทธิภาพ พร้อมกันนี้ FTA ยังถือเป็นเครื่องมือทางการค้าสำคัญที่ประเทศต่างๆ สามารถใช้เพื่อขยายโอกาสในการค้า สร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจ พร้อมๆ กับเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านราคาให้แก่สินค้าของตน เนื่องจากสินค้าที่ผลิตใน FTA จะถูกเก็บภาษีนำเข้าในอัตราที่ต่ำกว่าสินค้าที่ผลิตในประเทศอื่นๆ ที่ไม่ใช่สมาชิก FTA จึงทำให้สินค้าที่ผลิตภายในกลุ่มได้เปรียบในด้านราคากว่าสินค้าจากประเทศนอกกลุ่ม

2.2.2 การทำ FTA ของไทย

การทำ FTA ของไทย มีสถานการณ์ สาระสำคัญ ผลกระทบ และการเตรียมความพร้อมของภาครัฐและเอกชน ดังนี้

1) สถานการณ์การทำ FTA ของไทยในระยะเริ่มแรก

ประเทศไทยได้ทำ FTA กับประเทศต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ เพิ่มโอกาสในการส่งออก และปรับโครงสร้างการผลิตในประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การเจรจา FTA เพื่อรักษาตลาดเดิมที่เป็นตลาดหลักของไทย เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และขยายตลาดใหม่ทั้งในแนวกว้างและเจาะลึกในตลาดที่มีศักยภาพ เช่น จีน อินเดีย ตลาดที่เป็นประตูการค้าในภูมิภาคอื่นๆ เช่น บาห์เรน ในตะวันออกกลาง แปรูในทวีปอเมริกาใต้ เป็นต้น โดย FTA ฉบับแรกๆ ที่ไทยจัดทำคือข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area) หรือที่เรียกว่า AFTA ซึ่งมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ปี

ยุทธศาสตร์การเจรจาภาคเกษตรของไทยได้เน้นอุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพในการแข่งขันสูง ได้แก่ อุตสาหกรรมการเกษตร และอาหารแปรรูป สำหรับสินค้าเกษตรที่มีความอ่อนไหว เจรจาโดยใช้เวลาในการปรับตัวที่นาน ในส่วนของสินค้าเกษตรและอาหาร ที่มีปัญหาเรื่องมาตรฐานด้านสุขอนามัย ความปลอดภัยด้านอาหาร และสิ่งแวดล้อม ให้เจรจาลด/ยกเลิก หรือปรับไม่ให้เป็นอุปสรรค ขณะเดียวกันให้พัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐานสากล มีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและอำนวยความสะดวกด้านการค้าโดยการทำให้ MRA และการถ่ายทอดเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังกำหนดมาตรฐานการนำเข้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุดิบที่ต้องนำเข้ามาแปรรูปเพื่อการส่งออกให้ได้มาตรฐาน และปลอดภัย

การเจรจา FTA ของไทยในระยะแรกได้ดำเนินการกับ 8 ประเทศ ได้แก่ จีน นิวซีแลนด์ บารห์เรน ญี่ปุ่น เปรู สหรัฐอเมริกา อินเดีย และออสเตรเลีย และกับ 1 กลุ่มเศรษฐกิจ BIMST-EC โดยเหตุผลสำคัญเพื่อรักษาสถานภาพและศักยภาพในการส่งออกของไทยโดยการขยายโอกาสในการส่งออก และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านราคาของสินค้าไทยทั้งในตลาดสำคัญในปัจจุบัน (เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น อาเซียน) และตลาดใหม่ๆ ที่มีศักยภาพ (เช่น จีน อินเดีย ออสเตรเลีย BIMST-EC) นอกจากนี้ ไทยยังจัดทำ FTA กับประเทศที่จะเป็นประตูการค้าสู่ภูมิภาค (Gateway) อื่นๆ ของโลก (เช่น บารห์เรน เปรู) และอยู่ระหว่างการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการเจรจา FTA กับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association: EFTA) เม็กซิโก เกาหลีและกลุ่มประเทศ Mercosur

2) การทำ FTA ของไทยในปัจจุบัน

ในปัจจุบันไทยได้มีการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับ 13 คู่เจรจา ประกอบด้วย 7 ประเทศ และ 6 กลุ่มประเทศ สถานการณ์เจรจา ณ เดือนกันยายน 2550 สามารถสรุปได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

2.1) กลุ่มที่ 1 เจรจาเสร็จสมบูรณ์และลงนามกรอบความตกลงแล้ว มี 2 คู่เจรจา คือ

- (1) ไทย - ออสเตรเลีย
- (2) ไทย - นิวซีแลนด์

2.2) กลุ่มที่ 2 เจรจาเสร็จบางส่วนและลงนามกรอบความตกลงบางส่วนแล้ว มี 4 คู่เจรจา คือ

- (1) อาเซียน - จีน (ไทย - จีน)
- (2) ไทย - อินเดีย
- (3) ไทย - เปรู
- (4) ไทย - บารห์เรน

2.3) กลุ่มที่ 3 เจรจาเสร็จสมบูรณ์และลงนามกรอบความตกลงแล้วแต่
ยังไม่มีผลบังคับใช้ มี 1 คู่เจรจา คือ

(1) ไทย - ญี่ปุ่น (โดยมีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่ 1 พย. 50)

2.4) กลุ่มที่ 4 อยู่ระหว่างการเจรจา มี 6 คู่เจรจา คือ

(1) ไทย - สหรัฐอเมริกา

(2) ไทย - EFTA (สวิตเซอร์แลนด์ นอร์เวย์ ไอซ์แลนด์ และลิกเทินสไตน์)

(3) อาเซียน - เกาหลี

(4) อาเซียน-ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

(5) BIMST - EC (ไทย บังกลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา เมียนมาร์ เนปาล และ
ภูฏาน)

(6) อาเซียน - ญี่ปุ่น

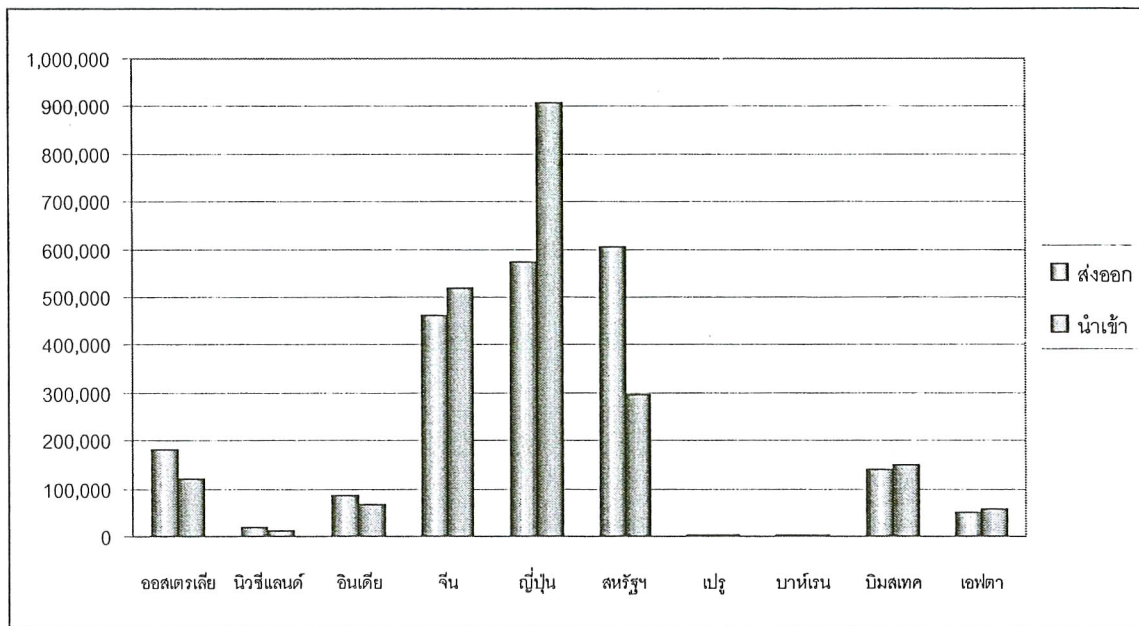
3) สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่เจรจา FTA ในช่วง
มกราคม-พฤศจิกายน 2551 ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกไปสหรัฐอเมริกามากที่สุด รองลงมาคือ ญี่ปุ่น
จีนและออสเตรเลีย โดยมีมูลค่าการส่งออกที่ 606,520 574,070 462,367 และ 182,079 ล้านบาท
ตามลำดับ (ตารางที่ 2.2-1 และภาพที่ 2.2-1) คิดเป็นร้อยละ 28.49 26.97 21.72 และ 8.55 ของการส่งออก
ตามลำดับ (ภาพที่ 2.2-2) ส่วนการนำเข้าประเทศไทยได้นำเข้าสินค้าจากประเทศญี่ปุ่นมากที่สุด รองลงมา
ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน สหรัฐอเมริกา บิมสเทค และออสเตรเลีย ตามลำดับ

ตารางที่ 2.2-1 การค้าระหว่างไทยกับประเทศคู่เจรจา FTA ปี 2550 (ม.ค.-พ.ย.)

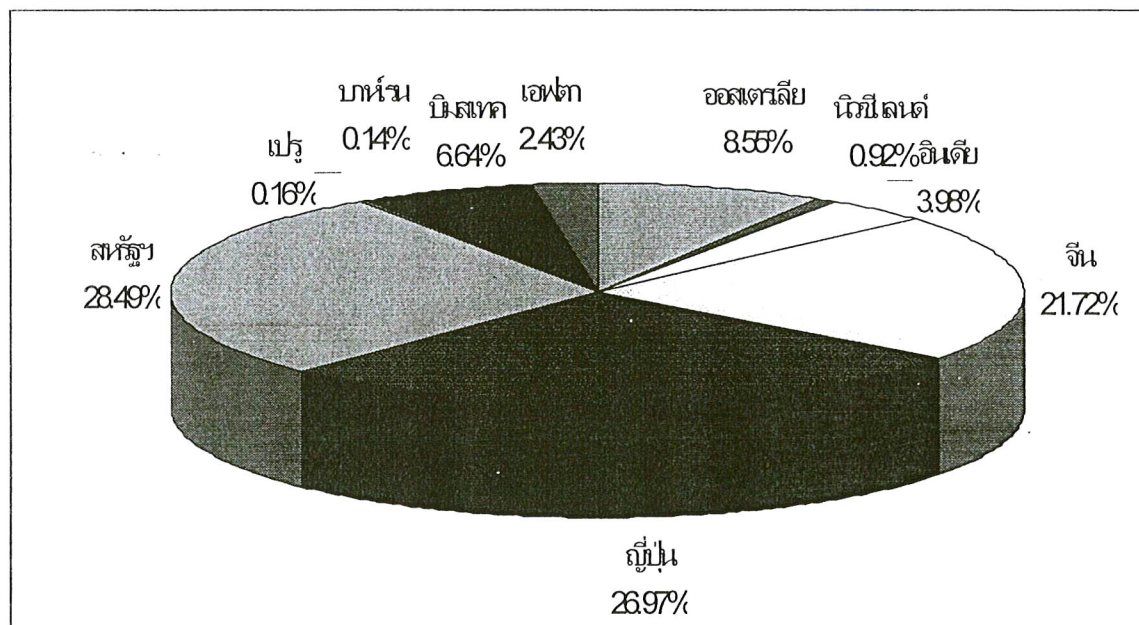
หน่วย : ล้านบาท

ประเทศ	ส่งออก	นำเข้า
ออสเตรเลีย	182,079.49	120,488.29
นิวซีแลนด์	19,640.36	12,034.27
อินเดีย	84,757.54	66,571.36
จีน	462,367.03	518,154.14
ญี่ปุ่น	574,070.20	907,902.70
สหรัฐอเมริกา	606,520.75	296,789.45
เปรู	3,386.92	2,985.47
บาร์เรน	3,038.12	3,394.02
บิมสเทค	141,264.59	148,606.78
เอฟตา	51,742.72	56,986.50

ที่มา : กรมศุลกากร

ภาพที่ 2.2-1 ปริมาณการนำเข้าและส่งออกระหว่างไทยกับประเทศคู่เจรจา FTA

ภาพที่ 2.2-2 สัดส่วนการส่งออกระหว่างไทยกับประเทศคู่เจรจา FTA

2.2.3 สาระสำคัญของ FTA ที่ไทยดำเนินการกับประเทศต่างๆ

การจัดทำเขตการค้าเสรีกับคู่เจรจาที่สำคัญๆ ในที่นี้จะขอล่าวความคืบหน้าในส่วนของการสินค้าเกษตรของประเทศไทยกับ 5 ประเทศ ดังนี้ 1) ไทย-ออสเตรเลีย 2) ไทย-นิวซีแลนด์ 3) ไทย-จีน 4) ไทย-อินเดีย 5) ไทย-ญี่ปุ่น

1) ไทย - ออสเตรเลีย

เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2545 นายกรัฐมนตรีไทยและนายกรัฐมนตรีออสเตรเลียประกาศให้มีการเจรจาเพื่อจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างสองประเทศ โดยเริ่มเจรจาเมื่อเดือนสิงหาคม 2545 กรอบการเจรจาครอบคลุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจทุกด้าน ทั้งการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า บริการ การลงทุน รวมทั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจสาขาต่าง ๆ และได้จัดทำความตกลงเสร็จในเดือนมีนาคม 2547

การลงนามความตกลงนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ไทยและรัฐมนตรีการค้าออสเตรเลียได้ลงนามความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2547 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 โดยกำหนดให้ไทยและออสเตรเลียเริ่มเปิดเสรีการค้าทั้งในด้านสินค้า การบริการ และการลงทุน ระหว่างกัน รวมทั้งร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคทางการค้าที่มีใช่ว่า เช่น มาตรการด้านสุขอนามัยที่เข้มงวดของออสเตรเลีย และมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและในสาขาต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า อาทิ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ และนโยบายการแข่งขัน เป็นต้น ทั้งนี้ คาดได้ว่า ความตกลงนี้จะส่งผลให้ไทยและออสเตรเลียสามารถขยายการค้าทั้งในด้านสินค้าและบริการ และเพิ่มการลงทุนระหว่างกันมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ไทยกับออสเตรเลียมีความสัมพันธ์โดยรวมที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

ในส่วนของ การเปิดเสรีการค้าสินค้า ออสเตรเลียจะลดภาษีเป็น 0 ทันทีเมื่อความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ สำหรับสินค้ากว่า 83% ของรายการสินค้าทั้งหมดที่นำเข้าจากไทย เช่น ผักและผลไม้สด สับปะรดกระป๋องและน้ำสับปะรด อาหารสำเร็จรูป รถยนต์ขนาดเล็กและรถปิกอัพ อัญมณีและเครื่องประดับ เป็นต้น ส่วนรายการสินค้าที่เหลืออีก 17% ออสเตรเลียจะยกเลิกภาษีภายในปี 2553/2558 เช่น ผลิตภัณฑ์พลาสติก ยางและผลิตภัณฑ์ และสิ่งทอและเสื้อผ้า

ส่วนไทยจะลดภาษีเป็น 0 สำหรับสินค้าเกือบ 50% ของรายการสินค้าทั้งหมดที่นำเข้าจากออสเตรเลีย ในวันที่ 1 มกราคม 2548 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าวัตถุดิบที่ต้องการนำเข้า เช่น สินแร่ เชื้อเพลิง เคมีภัณฑ์ หนังสือพิมพ์และหนังสือ เป็นต้น และจะทยอยลดภาษีเป็น 0 สำหรับรายการสินค้าที่เหลืออีก 45% ภายในปี 2553 ส่วนที่เหลือซึ่งเป็นสินค้าอ่อนไหวอีก 5 % เช่น สินค้า ปศุสัตว์ (เนื้อวัว เนื้อหมู นม เนย) ชา และกาแฟ จะทยอยลดเป็น 0 ในปี 2558/2563

พร้อมกันนี้ ไทยจะยกเลิกโควตาภาษีสินค้าเกษตรใน 15 รายการจาก 23 รายการที่ไทยได้ผูกพันไว้ภายใต้ WTO ส่วนที่เหลืออีก 8 รายการได้กำหนดปริมาณให้แก่ออสเตรเลียเป็นการเฉพาะ (specific quota) หรือ 10% ของปริมาณที่ไทยผูกพันไว้ภายใต้ WTO ในปี 2547 เช่น มันฝรั่ง กาแฟ ชา ข้าวโพด และน้ำตาล และได้กำหนดอัตราเพิ่มของโควตาในแต่ละปี 5% หรือ 10%

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ระยะเวลาที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมภายในประเทศในการปรับตัว ไทยและออสเตรเลียได้ตกลงที่จะให้มีการใช้มาตรการปกป้องพิเศษ หรือ Special

Safeguard Measures: SSG) สำหรับสินค้าเกษตรที่มีความอ่อนไหวมาก เช่น เนื้อวัวและเนื้อหมู เครื่องในสัตว์อื่นๆ นมและผลิตภัณฑ์นม โดยหากมีการนำเข้าสินค้าดังกล่าวเกินปริมาณที่กำหนด (trigger volume) ประเทศผู้นำเข้าสามารถกลับไปขึ้นภาษีที่อัตราเดิมก่อนเริ่มลดหรืออัตรา MFN ในขณะนั้น โดยใช้อัตราใดที่ต่ำกว่า ซึ่งไทยสามารถใช้มาตรการนี้จนถึงปี 2558/2563

ทั้งนี้ ในการที่ผู้ส่งออกของทั้งสองประเทศจะได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีศุลกากรภายใต้ความตกลงนี้ สินค้าจะต้องมีคุณสมบัติของกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันไว้ในแต่ละรายการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ 1) สินค้าที่ผ่านการผลิตในประเทศโดยใช้วัตถุดิบภายในทั้งหมด (Wholly Obtained) เช่น สินแร่ สินค้าเกษตรกรรม และสินค้าที่ได้จากสัตว์มีชีวิตในประเทศ และ 2) สินค้าที่มีการแปรรูปอย่างเพียงพอ (Substantial Transformation) โดยการเปลี่ยนพิกัด (Change of Tariff Classification) เพราะการแปรรูป และการใช้วัตถุดิบภายในไทย/ออสเตรเลียเป็นส่วนสำคัญในการผลิต (Regional Value Content) ซึ่งส่วนใหญ่กำหนดไว้ที่ 40% หรือ 45% ของราคาสินค้า

2) ไทย - นิวซีแลนด์

ไทยและนิวซีแลนด์ได้เริ่มการเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างกันเมื่อเดือนพฤษภาคม 2547 และสามารถสรุปการเจรจาได้ในเดือนพฤศจิกายน 2547 และมีการลงนามความตกลงฯ ในเดือนเมษายน 2548 เพื่อให้ความตกลงฯ มีผลใช้บังคับในวันที่ 1 กรกฎาคม 2548 ซึ่งจะครอบคลุมทั้งเรื่องการเปิดตลาดด้านการค้าสินค้า บริการ การลงทุน และความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการค้า เช่น พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ และนโยบายการแข่งขัน เป็นต้น

การเปิดเสรีการค้าสินค้าในภาพรวมนั้น ไทยได้รับประโยชน์จากการที่นิวซีแลนด์จะมีภาษี 0 ประมาณ 79% ของรายการสินค้า หรือประมาณ 85% ของมูลค่าการนำเข้าของนิวซีแลนด์จากไทยทันทีที่ความตกลงฯ มีผลใช้บังคับ โดยสินค้าส่งออกสำคัญของไทย ได้แก่ รถปิกอัพ ทุ่นกระป๋อง เม็ดพลาสติก ของปรุงแต่งจากธัญพืช อัญมณีและเครื่องประดับ กุ้งแช่แข็ง เครื่องใช้ไฟฟ้า แก้วและเครื่องแก้ว เป็นต้น สำหรับสินค้าที่เหลือทั้งหมดจะลดภาษีเป็น 0 ภายในปี พ.ศ. 2553 ยกเว้น สินค้าสิ่งทอ เสื้อผ้า และรองเท้า ซึ่งนิวซีแลนด์จะค่อย ๆ ทอยลดภาษีเป็น 0 ในปี พ.ศ. 2558

ในทางกลับกัน ไทยจะลดภาษีเป็น 0 สำหรับสินค้านำเข้าจากนิวซีแลนด์ประมาณ 54% ของจำนวนรายการทั้งหมด หรือ 49% ของมูลค่านำเข้าทั้งหมดจากนิวซีแลนด์ทันทีที่ความตกลงฯ มีผลใช้บังคับ โดยสินค้าสำคัญของนิวซีแลนด์ ได้แก่ อาหารปรุงแต่งสำหรับเลี้ยงทารก ไม้และของทำด้วยไม้ ขนแกะ พลาสติกและของทำด้วยพลาสติก สัตว์น้ำ กระดาษและของทำด้วย

กระดาษ เครื่องจักร น้ำตาลและของทำจากน้ำตาล ของปรุงแต่งสำหรับบริโภคเช่น วิตามิน และโปรตีน อาหารสำหรับเลี้ยงสัตว์ และผักพืช ผลไม้ และไทยจะค่อยๆ ททยอยลดภาษีเป็น 0 ภายในปี 2553 อีกประมาณ 10% ของการนำเข้าจากนิวซีแลนด์ ส่วนสินค้าอ่อนไหวของไทย เช่น นมและผลิตภัณฑ์ เนื้อวัว เนื้อหมู หัวหอมและเมล็ด เป็นต้น จะทยอยลดภาษีเป็น 0 ในปี พ.ศ. 2558-2563

พร้อมกันนี้ ไทยจะยกเลิกโควตาภาษีสินค้าเกษตร 18 รายการจาก 23 รายการ ที่ไทยได้ผูกพันไว้ภายใต้ WTO ส่วนที่เหลืออีก 4 รายการ ได้แก่ นมพร้อมดื่ม มันฝรั่ง หัวหอม และเมล็ดหัวหอม ไทยได้ระบุปริมาณให้แก่นิวซีแลนด์เป็นการเฉพาะ (Specific Quota) นอกเหนือจากที่กำหนดให้สมาชิก WTO โดยมีสัดส่วนประมาณ 10% ของปริมาณที่ไทยผูกพันไว้ภายใต้ WTO ปี 2547 ส่วนนมผงขาดมันเนยซึ่งเป็นสินค้าอ่อนไหวมากจะไม่มีเปิดโควตาเพิ่มเติมให้แต่อย่างใดในช่วงเวลา 20 ปี ก่อนการเปิดเสรี

นอกจากนั้น ไทยและนิวซีแลนด์ได้ตกลงให้มีการใช้มาตรการปกป้องพิเศษ (Special Safeguards) สำหรับสินค้าเกษตรที่เป็นสินค้าอ่อนไหวเพื่อให้ภาคการผลิตภายในประเทศมีเวลาปรับตัว กล่าวคือ หากมีการนำเข้าสินค้านี้เกินปริมาณที่กำหนด (Trigger Volume) ประเทศผู้นำเข้าสามารถกลับไปขึ้นภาษีที่อัตราเดิมก่อนเริ่มลดหรืออัตรา MFN ในขณะนั้น โดยใช้ อัตราใดอัตราหนึ่งที่ต่ำกว่า สำหรับไทยได้มีการใช้มาตรการปกป้องพิเศษสำหรับสินค้า 41 รายการ ได้แก่ เนื้อวัว เนื้อหมู เครื่องในสัตว์ นมและครีม หางนม เนย ไขมันนม เนยแข็ง บัตเตอร์มิลค์ น้ำผึ้งธรรมชาติ ส้มแมนดาริน องุ่นสด และมันฝรั่งแปรรูป และไทยสามารถใช้มาตรการนี้ได้จนถึงปี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2563 สำหรับสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมอื่นๆ หากมีการนำเข้าเพิ่มมากขึ้นอันมีสาเหตุมาจากการลดภาษีจนทำให้อุตสาหกรรมภายในเสียหายก็สามารถใช้มาตรการปกป้อง (Safeguards) ได้เป็นการชั่วคราว เพื่อให้อุตสาหกรรมภายในมีเวลาปรับตัว

ในเรื่องของแหล่งกำเนิดสินค้านั้น การที่ผู้ส่งออกทั้งสองประเทศจะได้รับสิทธิประโยชน์ ด้านภาษีศุลกากรภายใต้ความตกลงนี้ สินค้าจะต้องมีคุณสมบัติของกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันไว้ในแต่ละรายการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลักคือ 1) สินค้าที่ผ่านการผลิตในประเทศโดยใช้วัตถุดิบภายในทั้งหมด (Wholly Obtained) และ 2) สินค้าที่มีการแปรสภาพอย่างเพียงพอ (Substantial Transformation) โดยการเปลี่ยนพิกัด (Change of Tariff Classification) เพราะการแปรรูป และการใช้วัตถุดิบภายในไทย/นิวซีแลนด์เป็นสัดส่วนสำคัญในการผลิต (Regional Value Content) ซึ่งส่วนใหญ่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 40 และ 45 ของราคาสินค้า

3) อาเซียน - จีน (ไทย - จีน)

เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2544 ผู้นำอาเซียน-จีนได้เห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะเจรจา อาเซียน-จีน (Trade Negotiation Committee: TNC) เพื่อจัดทำกรอบความตกลงความ

ร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน (Framework Agreement on ASEAN -China Comprehensive Economic Cooperation) ที่จะใช้เป็นพื้นฐานในการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ที่สมบูรณ์ภายใน 10 ปี ซึ่งต่อมา TNC ได้สรุปผลการเจรจาและจัดทำกรอบความตกลง ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากผู้นำอาเซียน-จีน ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน (ASEAN-China Summit) ครั้งที่ 8 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 ต่อมาทั้งสองฝ่ายได้สามารถสรุปการเจรจาและลงนามในความตกลงด้านการค้าสินค้าระหว่างอาเซียน-จีน (Agreement on Trade in Goods of the Framework Agreement on Comprehensive Economic Co-operation between the ASEAN and China) ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2547 ณ กรุงเวียงจันทน์ ประเทศลาว

การเปิดเสรีการค้าสินค้ากับจีน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest Program) และการลดภาษีสินค้าทั่วไป ดังนี้

3.1) การลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest Program) ครอบคลุมสินค้าเกษตรภายใต้พิกัดศุลกากรตอนที่ 01-08 (สัตว์มีชีวิต เนื้อสัตว์ และส่วนอื่นของสัตว์ที่บริโภคได้ ปลา ผลิตภัณฑ์นม ไข่สัตว์ปีก ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ต้นไม้ พืชผักที่บริโภคได้ และผลไม้และลูกนัตที่บริโภคได้) รวมทั้งสินค้าเฉพาะ (specific products) ที่มีผลเฉพาะกับประเทศที่ตกลงกันสองฝ่ายเท่านั้น เช่น ไทยกับจีนได้ตกลงที่จะเร่งลดภาษีระหว่างกันอีก 2 รายการ คือ ถ่านหินแอนทราไซต์และถ่านหินโค้ก/เคมีโค้ก โดยให้จีนและอาเซียนเดิม 6 ประเทศ เริ่มต้นการลดภาษีในวันที่ 1 มกราคม 2547 และลดภาษีลงเป็น 0 % ภายในในวันที่ 1 มกราคม 2549 และให้ความยืดหยุ่นกับอาเซียนใหม่ 4 ประเทศ ในอัตราและระยะเวลาเริ่มลดภาษีแต่ต้องลดภาษีเป็น 0 % ภายในปี 2553 (แนวทางและระยะเวลาการลดภาษีสินค้า Early Harvest Program) ทั้งนี้ สำหรับสินค้าที่มีมาตรการโควตาภาษี เช่น หอม และกระเทียม จะลดเฉพาะอัตราภาษีในโควตาเท่านั้น

ในการนี้ เนื่องจากไทยและจีนเห็นศักยภาพด้านการค้าระหว่างกันในสินค้าเกษตรพิกัดศุลกากร 07-08 (ผัก และผลไม้) ทั้งสองฝ่ายจึงได้เห็นชอบและร่วมลงนามในความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ระหว่างไทย-จีน เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2546 โดยให้นำสินค้าในสองหมวดนี้มาเร่งลดภาษีระหว่างกันก่อนประเทศอาเซียนอื่นๆ โดยให้ลดอัตราภาษีให้เหลือ 0% ภายในวันที่ 1 ตุลาคม 2546 (รายละเอียดความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าผักและผลไม้) ซึ่งต่อมาสิงคโปร์ได้เข้าร่วมลงนามในความตกลงฯ นี้ด้วย

3.2) การลดภาษีสินค้าทั่วไป รายละเอียดความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าอาเซียน-จีน ได้แบ่งรายการสินค้าออกเป็น 2 รายการ ได้แก่ รายการสินค้าปกติ (normal track) ซึ่งมี

อัตราภาษีสุดท้าย คือ 0 % และรายการสินค้าอ่อนไหว (sensitive track) ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องการความคุ้มครอง และจะมีระยะเวลาการลด/เลิกภาษีมากกว่าสินค้าปกติ ดังนี้

(1) สินค้าปกติ (normal track): กำหนดให้ลดอัตราภาษีที่สูงกว่า 20% ให้เหลือ 20% ในวันที่ 1 มกราคม 2548 ส่วนภาษีที่มีอัตราต่ำกว่า 20% ให้ลดอัตราภาษีลงตามลำดับ และอัตราภาษีของสินค้าทั้งหมดจะต้องลดลงเหลือ 0% ภายในวันที่ 1 มกราคม 2553 พร้อมกับให้สินค้าจำนวน 150 รายการได้รับความยืดหยุ่นให้ลดภาษีเหลือ 0% ได้ถึงปี 2555 (รวมทั้งให้เพิ่มสินค้าที่มีอัตราภาษีอยู่ที่ 0-5% จำนวน 40% ในปี 2548 เป็น 60% ในปี 2550

(2) สินค้าอ่อนไหว (sensitive track): จะมีได้ไม่เกิน 400 รายการและไม่เกินร้อยละ 10 ของมูลค่าการนำเข้า โดยกำหนดให้ลดอัตราภาษีเหลือ 20% ปี 2555 และมีอัตราภาษีสุดท้ายอยู่ที่ 0-5 % ในปี 2561 ส่วนสินค้าอ่อนไหวสูง (highly sensitive track) ได้ตกลงในเบื้องต้นที่จะกำหนดไม่ให้เกิน 40% หรือ 100 รายการของสินค้าอ่อนไหวทั้งหมด โดยต้องเลือกหลักเกณฑ์ที่มีจำนวนรายการน้อยกว่า และลดอัตราภาษีเหลือ 50 % ในปี 2558

ทั้งนี้ สินค้าที่จะได้รับสิทธิการลดภาษีภายใต้เขตการค้าเสรี อาเซียน-จีน จะต้องได้แหล่งกำเนิดของสินค้าตามกฎหมายเกณฑ์ที่ได้ตกลงกัน คือ สินค้าบางประเภทต้องใช้วัตถุดิบภายในทั้งหมด (Wholly Obtained) ส่วนสินค้าอื่น ๆ ต้องมีมูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้ภายในประเทศไม่ต่ำกว่า 40% โดยสามารถนำมูลค่าของวัตถุดิบจากทุกประเทศสมาชิกมารวมกันได้ นอกจากนี้ อาเซียนและจีนได้จัดทำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเฉพาะ (Product Specific Rules: PSR)

นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบ ให้สามารถใช้มาตรการปกป้อง เพื่อเป็นการปกป้องอุตสาหกรรมภายในของแต่ละประเทศ จากผลของการเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน อาทิ การทะลักของสินค้านำเข้าที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อสินค้า/อุตสาหกรรมภายในประเทศ โดยให้ขึ้นอัตราภาษีนำเข้าของสินค้าที่ได้รับผลกระทบให้เท่ากับอัตราภาษีทั่วไปที่เก็บจากประเทศสมาชิก WTO ในช่วงเวลาเดียวกัน และมาตรการนี้สามารถใช้ได้ตั้งแต่วันที่ความตกลงการค้าสินค้า และมีผลบังคับใช้จนถึง 5 ปี หลังจากวันสิ้นสุดของการยกเลิกหรือลดภาษีศุลกากรของสินค้านั้น ๆ พร้อมกันนี้ อาเซียนและจีนได้จัดทำความตกลงว่าด้วยกลไกการระงับข้อพิพาท เพื่อเป็นข้อผูกพันในการดำเนินการ เมื่อเกิดข้อพิพาทจากการเปิดเสรีอาเซียน - จีน ด้วย

4) ไทย-อินเดีย

ไทยและอินเดียได้ลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งเขตการค้าเสรี (FTA) ไทย-อินเดีย เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2546 โดยสาระสำคัญของกรอบความตกลงฯ จะครอบคลุม

การเปิดเสรีทั้งในด้านการค้าสินค้า การค้าบริการและการลงทุน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่างๆ

การเปิดเสรีการค้าสินค้า แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การเร่งลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest Program) และการลดภาษีสินค้าทั่วไป

4.1) การเร่งลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest Scheme: EHS) ไทยและอินเดียได้ตกลงที่จะทยอยลดภาษีสินค้านับรวม 82 รายการ เช่น เงาะ ลำไย มังคุด ทุเรียน ข้าว-สาเลี้อ อาหารทะเลกระป๋อง อัญมณีและเครื่องประดับ (พลอยสี) เม็ดพลาสติก เครื่องปรับอากาศ พัดลม ตู้เย็น เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ บอลล์เบริง และส่วนประกอบของเครื่องยนต์ เป็นต้น โดยทั้งสองฝ่ายจะลดภาษีลงในอัตราร้อยละ 50 75 และ 100 ของอัตราภาษี MFN applied rates ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2547 จนถึงวันที่ 1 กันยายน 2549 ตามลำดับ ดังนี้

ระยะเวลาการลดภาษี	สัดส่วนการลดจากอัตราภาษีพื้นฐาน ณ 1 ม.ค. 2547
1 ก.ย. 2547 - 31 ส.ค. 2548	50%
1 ก.ย. 2548 - 31 ส.ค. 2549	75%
1 ก.ย. 2549 (ค.ศ. 2006) เป็นต้นไป	100%

ทั้งนี้ สินค้าสินค้าที่จะได้รับสิทธิการลดภาษีภายใต้ Early Harvest Program จะต้องได้แหล่งกำเนิดของสินค้าตามกฎเกณฑ์ที่ได้ตกลงกันไว้ คือ สินค้าที่ผลิตขึ้นโดยใช้วัตถุดิบภายในประเทศทั้งหมด (Wholly Obtained) หรือ สินค้าที่ผลิตในไทยหรืออินเดียโดยมีการนำเข้าวัตถุดิบจากแหล่งอื่นไม่เกินกว่าที่กำหนดไว้ โดยมีการเปลี่ยนแปลงพิกัดศุลกากรในระดับที่กำหนดไว้ (Change in Tariff Classification) และมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของวัสดุในประเทศตามที่กำหนด (Local Value Added Content) ซึ่งจะใช้เป็นหลักฐาน และจะยกเลิกเมื่อมีการบังคับใช้ RO ฉบับถาวร

4.2) การลดภาษีสินค้าทั่วไป ไทยและอินเดียอยู่ระหว่างการหารือร่างตัวบทความตกลงการค้าสินค้า (Draft Agreement on Trade in Goods) ซึ่งสามารถตกลงกันได้ไประเด็นสำคัญส่วนใหญ่ โดยการลดภาษีสินค้าระยะต่อไปจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสินค้าปกติ (Normal Track) และกลุ่มสินค้าอ่อนไหว (Sensitive Track) ซึ่งในกลุ่มสินค้าปกติ จะแบ่งสินค้าออกเป็นอีก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่จะลดภาษีเป็นศูนย์ และกลุ่มที่ไม่ลดภาษีเป็นศูนย์ แต่ลดลงถึงระดับใดระดับหนึ่ง และทั้งสองฝ่ายจะพิจารณาในเรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าต่อไป โดยคาดว่า จะยึดตามร่างกฎว่าด้วยกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าชั่วคราวข้างต้น และกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าชั่วคราวอาเซียน-อินเดีย

การเปิดเสรีการค้า บริการ และการลงทุน มีกำหนดจะทยอยเปิดเสรีใน รายสาขาที่มีความพร้อมก่อน โดยจะเริ่มต้นเจรจารายละเอียดตั้งแต่เดือนมกราคม 2004 และให้ เสร็จสิ้นภายในเดือนมกราคม 2006 โดย โดยประเด็นที่ไทยให้ความสำคัญ ได้แก่ มาตรการปกป้อง จุกเงิน มาตรการเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค Prudential Measures เป็นต้น ส่วน ฝายอินเดียให้ความสำคัญในเรื่องการเคลื่อนย้ายบุคลากร และการจัดทำความตกลงยอมรับร่วมกัน

ส่วนในเรื่องการลงทุน ทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย และกฎระเบียบ ด้านการลงทุน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ และการขยายตัวด้านการลงทุน ระหว่างกัน โดยอ้างถึงความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน (Bilateral Investment Protection and Promotion Agreement : BIPA) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2544 และทั้งสองฝ่ายเห็นพ้อง กันว่าควรแยกส่วนการเปิดเสรีด้านการลงทุนไว้ต่างหาก

สำหรับความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ไทยและอินเดียจะแสวงหาความร่วมมือ ด้านใหม่ๆ และสร้างกลไกในการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น เช่น ด้านการประมง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทคโนโลยีชีวภาพ การท่องเที่ยว และสาธารณสุข เป็นต้น และ สร้างมาตรการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนที่มีประสิทธิภาพ เช่น การอำนวยความสะดวก ด้านพิธีการศุลกากร การพัฒนาการยอมรับมาตรฐานร่วม (Mutual Recognition Arrangement: MRA) และความร่วมมือด้านมาตรการสุขอนามัย อาทิจึง่อนไขการนำเข้าสินค้าเงาะและมังคุดของ อินเดีย รวมทั้งการจัดทำ Pest Risk Analysis (PRA) และความร่วมมือทางด้าน Plant Quarantine เพื่อให้สินค้าไทยเข้าสู่ตลาดอินเดียได้สะดวกขึ้น

5) ไทย-ญี่ปุ่น

ในระหว่างการประชุม Boao Forum for Asia ณ มณฑลไหหลำ สาธารณรัฐ ประชาชนจีน เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2545 นายกรัฐมนตรีไทยและญี่ปุ่นได้หารือและเห็นควรให้มีการ จัดตั้งคณะทำงานร่วมเพื่อศึกษาการเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดไทย-ญี่ปุ่น เพื่อผลักดันความร่วมมือ ที่ครอบคลุมรอบด้าน ทั้งด้านการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งการ จัดทำความตกลงการค้าเสรี โดยให้ยึดรูปแบบความตกลง Japan-Singapore for a New-Age Economic Partnership Agreement (JSEPA) เป็นตัวอย่างในการทำความตกลงไทย-ญี่ปุ่น และต่อมา ในวันที่ 11 ธันวาคม 2546 ผู้นำทั้งสองได้พบหารือทวิภาคีและเห็นชอบให้เริ่มการเจรจาอย่างเป็นทางการ เพื่อจัดทำความตกลง JTEPA โดยให้เริ่มการประชุมเจรจาครั้งแรกที่ประเทศไทยในต้นปี 2547

5.1) กรอบการเจรจา ในเบื้องต้นทั้งสองฝ่ายได้แบ่งกลุ่มการเจรจาไว้ทั้งสิ้น 21 กลุ่ม อาทิ การเปิดตลาดสินค้า และบริการ การลงทุนและการเคลื่อนย้ายบุคคล ทรัพย์สินทาง ปัญญา มาตรการปกป้องทางการค้า พิธีการด้านศุลกากร นโยบายการแข่งขัน กฎว่าด้วย

แหล่งกำเนิดสินค้า เป็นต้น โดยแต่ละกลุ่มจะมีผู้นำเจรจา ทั้งนี้ ไทยได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเจรจา JTEPA อย่างเป็นทางการ ครั้งที่ 1 ที่ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 17-16 กุมภาพันธ์ 2547 ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้เห็นพ้องกันในการเจรจา (Framework of the Negotiations) หรือ TOR ของ JTEPA อาทิ หลักการการเจรจา โครงสร้างและขอบเขตการเจรจา ซึ่งรวมเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีการค้าและการลงทุน การอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุน และความร่วมมือด้านบวกในสาขาต่างๆ เช่น ความร่วมมือด้านการบริการการเงิน ความร่วมมือด้านการเกษตร ป่าไม้และประมง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การท่องเที่ยว วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สาระสำคัญของความตกลงสรุปได้ดังนี้

5.1.1) ไทย ลดภาษีสินค้าเกษตรทั้งหมด 807 รายการ (ณ พิกัดศุลกากร 6 หลัก) โดยแบ่งเป็น 6 กลุ่ม คือ

(1) ลดภาษีเป็น 0% ในวันแรกที่ข้อตกลงมีผลบังคับใช้ ได้แก่ สัตว์มีชีวิต ปลาและสัตว์น้ำ กุ้ง แอปเปิลอาหารสุนัขและแมว เป็นต้น

(2) ทยกยลดภาษีเป็น 0% ภายใน 2-10 ปี ได้แก่ เนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ ปลาต่างๆ เช่น ปลาเทร้า ปลาทูน่า ปลาเฮอริง โยเกิร์ต หน่อไม้ฝรั่ง ผักขม แดงกวา สตอเบอร์รี่ แดงโม สับปะรด สปาร์คลิงไวน์ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

(3) ลดภาษีโดยภาษีปีสุดท้ายไม่เป็น 0% ได้แก่ ปลาต่างๆ (เช่น แมคเคอเรล)

(4) ภาษีปีสุดท้ายเป็น 10% ในปีที่ 10 ได้แก่ ไชนก ไชผง นมเนย

(5) ยกออกจากกรเจรจา ได้แก่ ยาสูบและผลิตภัณฑ์

(6) สินค้าโควตา 23 รายการ (ยกเว้นยาสูบและไหมดิบ) จะลดภาษีเป็น 0% ทันทีและเป็น 0% ในปีที่ 5-10 (เฉพาะภาษีในโควตาและตามปริมาณที่ผูกพันไว้กับ WTO) ส่วนนอกโควตาคงภาษีตามที่ผูกพันไว้กับ WTO

5.1.2) ญี่ปุ่น ลดภาษีสินค้าเกษตรทั้งหมด 2,031 รายการ (ณ พิกัดศุลกากร 9 หลัก) แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

(1) กลุ่มยกเลิกภาษี ได้แก่ กุ้ง ผลไม้สด (มังคุด ทูเรียน มะม่วง) ผลไม้แช่แข็ง หน่อไม้ฝรั่ง

(2) กลุ่มลดภาษีเป็น 0% และไม่เป็น 0% ภายใน 3-17 ปี ได้แก่ ไก่ปรุงสุก ปลาทูน่ากระป๋อง ปลาหมึกกล้วยแช่แข็ง อาหารสุนัขและแมว เนื้อสัตว์แปรรูป

(3) กลุ่มโควตาพิเศษ เช่น กล้วยสด ให้โควตาแก่ไทยจาก

4,000 ตันในปีแรก และเพิ่มเป็น 8,000 ตันตั้งแต่ปีที่ 5 เป็นต้นไป โดยภาษีในโควตาเป็นศูนย์ สับปะรดสด ให้โควตาแก่ไทยจาก 100 ตันในปีแรกและเพิ่มเป็น 300 ตันในปีที่ 5 เป็นต้นไป โดยภาษีในโควตาเป็นศูนย์ เนื้อหมูแปรรูป ให้โควตาแก่ไทยปีละ 1,200 ตัน ภาษีในโควตา 16% กากน้ำตาล ให้โควตา 4,000 ตันในปีที่ 3 และเพิ่มเป็น 5,000 ตันในปีที่ 4 เป็นต้นไป โดยภาษีลดลงครึ่งหนึ่งของภาษีนอกโควตา

ทั้งนี้ ในสินค้า กัญชงสด สับปะรดสด และเนื้อหมูแปรรูป ได้ดำเนินการ จัดสรรโควตาส่งออกแล้ว โดยการเปิดเสรีในปีแรก (1 พฤศจิกายน 2550 - 31 มีนาคม 2551) จะไม่มีการจัดสรรโควตา และจะจัดสรรในปีถัดไป

(4) กลุ่มเจรจาใหม่ภายใน 5 ปี ได้แก่ น้ำตาลทรายดิบ สับปะรด กระป๋อง แป้งมันสำปะหลังดิบ ปูกระป๋อง

(5) กลุ่มยกออกจากการเจรจา ได้แก่ ข้าวและผลิตภัณฑ์ ปลาหมึกกระป๋อง ปลาแมคเคอเรลสดหรือแช่แข็ง และ สินค้าที่รัฐจำหน่าย เช่น ข้าวสาลี ข้าว บาร์เลย์

5.2 ความร่วมมือด้านเกษตร ประกอบด้วย 2 เรื่องหลัก คือ (1)ความปลอดภัยอาหาร (Food Safety) และ (2)ความร่วมมือด้านองค์กรท้องถิ่น (Local to Local Linkage) โดยจะเน้นเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหาร ทรัพยากรมนุษย์ และเทคโนโลยี การควบคุมคุณภาพสินค้า Risk Analysis การตรวจสอบและการออกใบรับรอง การส่งเสริมการเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรและสหกรณ์ของไทยและญี่ปุ่น การเพิ่มช่องทางการค้าสินค้าเกษตรและ OTOP

2.2.4 ผลกระทบของ FTA

1) ด้านผู้บริโภค FTA ช่วยลดภาษีนำเข้า ทำให้ราคาสินค้านำเข้าถูกลง ถือเป็นการเพิ่มกำลังซื้อของประชาชนทางอ้อม ด้วยเงินจำนวนเท่าเดิมผู้บริโภคสามารถจับจ่ายซื้อสินค้านำเข้าได้เป็นจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้การลดภาษีนำเข้ายังช่วยกดดันให้ราคาสินค้าชนิดเดียวกันหรือสินค้าที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ที่ผลิตในประเทศลดราคาลงด้วย อันเป็นผลมาจากการแข่งขันที่สูงขึ้น นอกจากนี้ การลดภาษีศุลกากรยังทำให้มีการนำเข้าสินค้าชนิดใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีการนำเข้ามาก่อนเพราะกำแพงภาษีในอดีต ถือเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ประชาชนอีกทางหนึ่ง

2) ด้านผู้ผลิต FTA เพิ่มโอกาสให้แก่ผู้ส่งออก ลดภาระผู้ประกอบการที่ต้องนำเข้าวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตสินค้า และเพิ่มการแข่งขันภายในประเทศ ผู้ผลิตส่วนหนึ่งจะสามารถผลิตและส่งออกสินค้าได้มากขึ้น เนื่องจากภาษีนำเข้าของประเทศคู่สัญญา FTA ลดลง สินค้าบางอย่างที่ไม่เคยส่งออกเนื่องจากต่างชาติตั้งกำแพงภาษีก็จะเริ่มส่งออกได้ อย่างไรก็ตาม ก็จะมีผู้ผลิตอีกกลุ่มหนึ่ง

ที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรี คือ กลุ่มของผู้ผลิตสินค้าเพื่อขายในประเทศซึ่งต้องแข่งขันกับสินค้านำเข้าที่ราคาถูกลง ทำให้ต้องมีการปรับตัวรับการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้น ดังนั้น FTA ในมุมมองที่เป็นกลางก็คือ โอกาสที่มาพร้อมกับการแข่งขัน ซึ่งผู้ที่จะได้ประโยชน์ คือ ผู้ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงได้เร็วกว่า และใช้โอกาสที่เปิดขึ้นได้มากกว่า

2.2.5 การเตรียมความพร้อมของภาครัฐและภาคเอกชน

ผลประโยชน์จาก FTA จะเกิดขึ้นสูงสุดเมื่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันในการเจรจาจัดทำข้อตกลง และเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นเอกภาพระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตัวแทนภาคธุรกิจ และสมาคมผู้ประกอบการ รวมทั้งนักวิชาการ และองค์กรอิสระต่าง ๆ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมา ภาครัฐได้ร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อเตรียมมาตรการรองรับการเปิดเสรีและได้เร่งดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อสร้างความพร้อมในด้านต่างๆ หลายประการ ดังเช่น

- 1) จัดตั้งคณะติดตามประเมินผลการเจรจา และเสนอแนะมาตรการรองรับต่าง ๆ
- 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการ เพื่อให้การค้ามีความคล่องตัวขึ้น เช่น ปรับปรุงระบบและลดขั้นตอนพิธีการทางศุลกากร และการให้บริการของภาครัฐ
- 3) กำหนดมาตรฐานสินค้าในประเทศและมาตรฐานนำเข้า ทั้งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมที่จำเป็นเพื่อปกป้องผู้ผลิตและผู้บริโภคในประเทศ
- 4) สร้างระบบเตือนภัยเพื่อป้องกันผลกระทบอย่างฉับพลันและรุนแรงต่ออุตสาหกรรมภายในจากการทำ FTA เช่น หากมีการนำเข้ามากจนอาจเกิดผลกระทบต่อการผลิตภายในประเทศ
- 5) ปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตและสาขาบริการที่ไทยมีศักยภาพ
- 6) พัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้เข้มแข็ง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการใช้ประโยชน์จาก FTA
- 7) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนทั่วไปเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จาก FTA ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น จัดสัมมนา และ workshop
- 8) ขยายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ไทยสามารถได้รับประโยชน์สูงสุดจากการจัดทำ FTA เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต พัฒนารูปแบบ คุณภาพและมาตรฐานสินค้า พร้อมทั้งบุคลากร และมีมือแรงงาน เพิ่มการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา และขยายช่องทางการตลาดในเชิงรุก

2.3 อุปสรรคการค้าที่มีได้อยู่ในรูปพิกัดศุลกากร (Non Tariff Barriers - NTB)

ประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ถูกนำไปโยนกับการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นเป็นลำดับ โดยการกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตสินค้าด้วย ซึ่งแม้จะมีวัตถุประสงค์อย่างเป็นทางการเพื่อความปลอดภัยของสังคมและเพื่ออนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม แต่มาตรการเหล่านี้อาจถูกนำมาใช้อ้างได้เพื่อเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าซึ่งมิใช่ภาษีและมุ่งพิทักษ์ผลประโยชน์ของผู้ผลิตเพียงบางกลุ่ม

ในขณะที่มาตรการกีดกันการค้าในรูปของภาษีนำเข้ามีแนวโน้มที่ลดลงตามลำดับจากผลของการเจรจา แต่ในปัจจุบันมาตรการกีดกันทางการค้าที่มิใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers or Measures – NTB) กลับเพิ่มขึ้นอย่างมากและอาจถูกใช้ควบคู่ไปกับมาตรการทางภาษีหรือมาตรการที่มิใช่ทางภาษีอื่นๆ อีกทั้งการประเมินผลเรื่องการถูกกีดกันทางการค้าก็อาจกระทำได้ยาก มาตรการกีดกันเหล่านี้ทำให้ผู้ผลิตและผู้ส่งออกเกิดความยุ่งยากในการวางแผนและเพิ่มต้นทุน เนื่องจากต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของประเทศคู่ค้าต่างๆ ที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป อีกทั้งกฎเกณฑ์ขององค์การการค้าโลกก็ยังไม่ครอบคลุมมาตรการเหล่านี้ ประเทศกำลังพัฒนาจึงมักได้รับผลกระทบจากมาตรการเหล่านี้ โดยประเภทของมาตรการต่างๆ มาตรการเหล่านี้อาจถูกแบ่งออกได้หลายประการ ขึ้นอยู่กับการจัดประเภท โดย UNCTAD ได้แบ่งมาตรการเหล่านี้ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้คือ

2.3.1 มาตรการทางการค้า

เป็นมาตรการที่มีเป้าหมายในการคุ้มครองผู้ผลิตสินค้าเพื่อการทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ โดยมุ่งจัดการแข่งขันจากต่างประเทศและช่วยเหลือผู้ส่งออกซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ

1) มาตรการที่ใช้ควบคุมปริมาณการค้า ซึ่งได้แก่

1.1) การห้ามนำเข้า (import prohibition)

1.2) การกำหนดโควตา (quota) สินค้า โดยการจำกัดปริมาณสินค้านำเข้า

ภายในประเทศซึ่งอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น กำหนดโควตาทั่วไป หรือ เลือกเป็นรายประเทศโดยจัดสรรให้แต่ละประเทศในปริมาณที่แตกต่างกันก็ได้

1.3) การออกใบอนุญาตการนำเข้า (import licensing) ในกรณีการให้โควตานำเข้า ซึ่งการออกใบอนุญาตนี้จะอยู่ในดุลพินิจของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่

1.4) การจำกัดการส่งออกโดยความสมัครใจ (voluntary export restraint)

ซึ่งเป็นกรณีที่ประเทศผู้ส่งออกสินค้าจำกัดปริมาณการส่งออกเอง แต่มักเป็นผลมาจากกดดันจากอีกฝ่ายหนึ่ง มิใช่ด้วยความเต็มใจ

1.5) การค้าของรัฐ (state trading) ครอบคลุมมาตรการต่างๆ ที่รัฐเข้ามาแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะโดยอาศัยรัฐวิสาหกิจ หรือ หน่วยงานที่ได้รับเอกสิทธิ์ของรัฐ เพื่อหารายได้ให้รัฐ หรือเพื่อรักษาเสถียรภาพทางราคา รวมถึงหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่จัดซื้อสินค้า (government procurement) โดยเน้นสินค้าในประเทศ แม้ว่าสินค้านำเข้าจะมีราคาและคุณภาพที่ดีกว่าก็ตาม

2) มาตรการที่เกี่ยวกับต้นทุนและราคาสินค้า ซึ่งรวมถึงมาตรการต่างๆ ดังนี้

2.1) การให้ผลประโยชน์ทางภาษี (tax benefit) เป็นการให้ประโยชน์ทางภาษีแก่อุตสาหกรรมภายในประเทศ โดยการยกเว้นการเก็บภาษีหรือจัดเก็บในอัตราที่ต่ำกว่า เพื่อลดต้นทุนในการผลิตซึ่งถือเป็นการบิดเบือนทางการค้า

2.2) การให้เงินอุดหนุน (subsidization) แก่อุตสาหกรรมภายในประเทศทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งอาจเป็นการอุดหนุนภายในประเทศหรือการอุดหนุนการส่งออกอันมีผลทำให้ต้นทุนลดลง

2.3.2) มาตรการที่อาจไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับนโยบายทางการค้าแต่เพื่อจำกัดการนำเข้าและกระตุ้นการส่งออก ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 2 พวก คือ

1) มาตรการที่ใช้ในการควบคุมด้านปริมาณการค้าในตลาด (Quantitative Marketing Restraint) ซึ่งได้แก่การจำกัดปริมาณการขายในตลาดเพื่อมิให้สินค้าเข้าสู่ตลาดได้อย่างเสรี

2) มาตรการที่มีผลกระทบต่อต้นทุนและราคา ซึ่งประกอบด้วยมาตรการต่างๆ อันได้แก่

2.1) กฎระเบียบเกี่ยวกับการบรรจุหีบห่อและการติดฉลาก (packaging and libeling) ซึ่งโดยหลักการแล้วมีผลดีต่อผู้บริโภค แต่ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องของแต่ละประเทศมีความหลากหลาย

2.2) มาตรฐานสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (sanitary and phytosanitary standard) ซึ่งโดยหลักการมาตรฐานเหล่านี้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองชีวิตหรือสุขภาพของมนุษย์ พืชและสัตว์ จากโรคหรือพาหะของโรค สารพิษในอาหาร แต่อาจถูกนำไปใช้เพื่อกีดกันทางการค้าได้ โดยการกำหนดมาตรฐานที่สูงกว่ามาตรฐานสากลและอ้างความจำเป็นและลักษณะเฉพาะของประเทศผู้กำหนดมาตรฐานนั้น

2.3) กระบวนการประเมินทางศุลกากร (customs valuation procedure) อาจถูกใช้โดยมีเป้าหมายในการกีดกันการนำเข้าสินค้า เมื่อใช้วิธีการคำนวณที่หลากหลายแตกต่างจากทั่วไป

2.4) การจัดประเภททางศุลกากร (customs classification) อาจถูกนำมาใช้กีดกันทางการค้าได้ โดยการจัดประเภทย่อยจากประเภทที่ได้รับการลดหย่อนเพื่อมิให้ได้รับสิทธิประโยชน์ทางการค้าได้

2.5) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (rules of origin) อาจถูกนำมาเป็นอุปสรรคทางการค้าได้ โดยรัฐผู้นำเข้าปฏิเสธสิทธิประโยชน์สำหรับสินค้าจากต่างประเทศ โดยอ้างว่ามิได้มีแหล่งกำเนิดจากประเทศผู้ส่งออก ทั้งนี้ โดยอาศัยการกำหนดเกณฑ์เรื่องแหล่งกำเนิดสินค้าให้ซับซ้อนและยุ่งยาก อันนำไปสู่การกีดกันในทางปฏิบัติ

2.6) มาตรฐานคุณภาพสินค้า (quality standards) และมาตรการทางเทคนิคต่างๆ เป็นมาตรการกีดกันที่รุนแรง โดยกำหนดมาตรฐานสินค้าเป็นรายประเภทให้แตกต่างจากมาตรฐานสากล หรือมาตรฐานในประเทศเอง

2.3.3 มาตรการที่มีได้มีวัตถุประสงค์หลักในการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ แต่มีผลกระทบอย่างมากต่อการค้า มีหลายประการได้แก่

1) การผูกขาด (monopoly) โดยใช้มาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลืออุตสาหกรรมในประเทศ ทำให้สินค้าจากต่างประเทศไม่อาจแข่งขันได้จนต้องออกจากตลาดไป

2) ความแตกต่างกันในเรื่องหน่วยของการชั่งน้ำหนักและการวัด (weights and measures) ทำให้ยุ่งยากและล่าช้า เสียเวลาในการเปรียบเทียบ

3) มาตรฐานแรงงาน (labor standard) เป็นการใช้ประเด็นเรื่องสังคมรวมถึงสิทธิมนุษยชนเพื่อกีดกันการค้าของประเทศกำลังพัฒนา

4) ความมั่นคงของรัฐ (national security) มักถูกนำมาใช้เพื่อห้ามการค้าขายสินค้าบางประเภท

5) มาตรฐานสิ่งแวดล้อม (environmental standard) เป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและจัดการให้สินค้าที่มีกระบวนการการผลิตที่ก่อมลพิษ ทำให้ไม่อาจแข่งขันกับสินค้าที่กระบวนการผลิตรักษาสีสิ่งแวดล้อมมากกว่า โดยอาศัยการกำหนดค่าธรรมเนียมพิเศษและโควต้า

6) การควบคุมการปริวรรตเงินตราต่างประเทศ (exchange control) รัฐอาจกีดกันการค้าจากต่างประเทศได้เช่นโดยการกำหนดให้อัตราแลกเปลี่ยนสูงสำหรับสินค้านำเข้าฟุ่มเฟือย หรือกำหนดให้อัตราแลกเปลี่ยนต่ำสำหรับสินค้าจำเป็นหรือที่เป็นวัตถุดิบในการผลิต

ความหลากหลายของมาตรการเหล่านี้ ทำให้มีการหาทางแก้ไขในกรอบของเกดต์และองค์การการค้าโลก ซึ่งได้สร้างกฎเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรการกีดกันที่มีใช้หลายเรื่อง ซึ่งแม้ว่าจะไม่

ครอบคลุมทุกเรื่องที่กำลังมาและยังไม่สมบูรณ์ครบถ้วน แต่ก็ยังเป็นแนวทางที่ทำให้จำกัดการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้บ้างในขณะนี้

ในทางปฏิบัติ ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกได้ใช้มาตรการเหล่านี้อย่างกว้างขวาง เพื่อปกป้องผู้ผลิตภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งใช้มาตรการทางเทคนิคมากที่สุด กล่าวคือ ร้อยละ 61.85 ของสินค้าในกลุ่มเกษตรและอาหารแปรรูป รองลงมาได้แก่กลุ่มอุตสาหกรรมเบา เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่งและเคมีภัณฑ์ ตามลำดับ

ส่วนประเทศอื่นๆ ที่ได้ทำและกำลังอยู่ในระหว่างการจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีกับไทย ก็ใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีด้วยเช่นกัน โดยในกรณีของญี่ปุ่น ใช้มาตรการทางเทคนิคและมาตรการควบคุมปริมาณ ซึ่งใช้มาตรการทางเทคนิคมากที่สุดในอุตสาหกรรมเคมีและสินค้าเกษตรและแปรรูปในระดับที่ใกล้เคียงกับสหรัฐอเมริกา

สำหรับจีน ก็ใช้มาตรการทางเทคนิคกับทุกภาคการผลิตซึ่งเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเหล็ก เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง และสาขาเกษตรและอาหารแปรรูป ตามลำดับ

ประเทศออสเตรเลีย แม้จะมี NTB น้อยประเภท แต่ก็ใช้ในแทบทุกกลุ่มอุตสาหกรรม โดยเฉพาะมาตรการทางเทคนิคในกลุ่มสาขาเกษตรและอาหารแปรรูปที่ครอบคลุมสินค้าทุกกลุ่ม

หากมีการแปลงมาตรการเหล่านี้ให้เป็นอัตราภาษีเทียบเท่า (tariff equivalent) จะพบว่าอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะสินค้าหมวดอาหารและเนื้อสัตว์จะมีมาตรการที่เมื่อแปลงเป็นภาษีจะอยู่ในอัตราที่สูงในประเทศออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา ส่วนในหมวดเนื้อสัตว์ ผักและน้ำมันจากพืชและสัตว์จะมีมาตรการทางเทคนิคที่แปลงเป็นอัตราภาษีที่สูงในประเทศจีนและญี่ปุ่น

2.4 การเตรียมความพร้อมของภาครัฐของไทย

การที่ภาครัฐพยายามหาทางเยียวยาผลกระทบจากการทำความตกลงเขตการค้าเสรีโดยการจัดตั้งกองทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กองทุนเพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า โดยกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และกองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพหากสามารถแยกแยะกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ พวกที่ได้รับผลกระทบจนต้องเปลี่ยนแปลงอาชีพ ซึ่งจะได้รับความช่วยเหลือสำหรับปัจจัยจำเป็นต่างๆเพื่อการเปลี่ยนอาชีพ รวมถึงเงินค่าจ้างชีพในระหว่างที่ต้องรอรายได้จากอาชีพใหม่ และอีกพวกหนึ่งที่ต้องได้รับความช่วยเหลือเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านการผลิต

อย่างไรก็ตามปัญหาเรื่องงบประมาณของกองทุนเป็นเรื่องทางนโยบาย แต่ในทางปฏิบัติหากต้องการเก็บจากผู้ประกอบการที่ได้รับประโยชน์จากการจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีจะประเมิน

ได้ยากและเสี่ยงต่อการดำเนินการในลักษณะของการลงโทษผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ การกำหนดงบประมาณจากรัฐสามารถกระทำได้ ดังเช่นเรื่องการพยุงราคาสินค้าเกษตร ซึ่งถือเป็นการอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินซึ่งดำเนินการอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะเห็นว่าเป็นประโยชน์ส่วนรวมสำหรับเศรษฐกิจของประเทศ ส่วนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องทั้งหลายก็มีหน้าที่ต้องเสียภาษีกลับมาให้รัฐ การอุดหนุนในลักษณะที่เป็นการให้เงินช่วยเหลือสามารถกระทำได้โดยชอบ เพราะเป็นมาตรการที่มุ่งผลทางสังคม แต่หากมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการส่งออกโดยตรงและมีผลเป็นการบิดเบือนการค้าตามปกติ ก็จะเป็นมาตรการที่ขัดกับกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ

การให้ความช่วยเหลือภาคการผลิตสินค้าและบริการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า รัฐบาลได้มีการเตรียมแผนการปรับตัวสำหรับสินค้าเกษตร ดังนี้

2.4.1 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการเชิงรุก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การพัฒนาคุณภาพ ตลอดจนการแปรรูปและการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าที่ได้รับผลกระทบจากการจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) โดยจัดตั้ง กองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ ขึ้นในปี 2547 ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2547 อนุมัติงบประมาณให้ปีละ 1,000 ล้านบาท รวมระยะเวลา 10 ปี เป็นเงิน 10,000 ล้านบาท เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนและเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินการกองทุน

2.4.2 กระทรวงพาณิชย์

1) กองทุนเพื่อการปรับตัวของภาคการผลิตและบริการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบในหลักการให้จัดตั้งกองทุนนี้เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2550 ตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ผลิตและผู้ประกอบการในสินค้าเกษตร แปรรูป สินค้าอุตสาหกรรม และบริการ ที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้า ให้สามารถปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนให้สามารถแข่งขันได้ โดยในเบื้องต้นให้จัดสรรเงินงบประมาณประจำปี 2551-2550 ให้กระทรวงพาณิชย์เพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือแล้ว สำหรับปี 2552 กระทรวงพาณิชย์จะนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติจัดตั้งเป็นกองทุน และขอจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อใช้ในการดำเนินงานของกองทุนในการให้ความช่วยเหลือภาคการผลิตและบริการที่ได้รับผลกระทบต่อไป

2) โครงการช่วยเหลือเพื่อการปรับตัวของภาคการผลิตและภาคบริการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า กระทรวงพาณิชย์ได้มอบหมายให้กรมการค้าต่างประเทศ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดำเนินงานโครงการ ในปี 2550- 2551 และบริหารจัดการ

กองทุนฯ ที่จะจัดตั้งขึ้นในปี 2552 ต่อไป ในกรณี กระทรวงพาณิชย์ได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารเงินช่วยเหลือเพื่อการปรับตัวของภาคการผลิตและภาคบริการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำหน้าที่พิจารณาอนุมัติโครงการและจัดสรรเงินช่วยเหลือให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบในปี 2550 และ 2551 ดังนี้

2.1) องค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารเงินช่วยเหลือฯ

(1) ปลัดกระทรวงพาณิชย์	ประธานกรรมการ
(2) ปลัดกระทรวงการคลัง หรือผู้แทน	กรรมการ
(3) ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม หรือผู้แทน	กรรมการ
(4) ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือผู้แทน	กรรมการ
(5) ปลัดกระทรวงแรงงาน หรือผู้แทน	กรรมการ
(6) เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือผู้แทน	กรรมการ
(7) อธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ	กรรมการ
(8) อธิบดีกรมการค้าภายใน หรือผู้แทน	กรรมการ
(9) ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	กรรมการ
(10) ประธานสหภาพการค้าแห่งประเทศไทย	กรรมการ
(11) อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ	กรรมการและเลขานุการ

2.2) หลักเกณฑ์และขั้นตอนพิจารณาโครงการฯ

หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการพิจารณาอนุมัติโครงการช่วยเหลือเพื่อการปรับตัวของภาคการผลิตและภาคบริการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า ซึ่งคณะกรรมการบริหารเงินช่วยเหลือฯ ให้ความเห็นชอบ มีดังนี้

(1) ผู้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือ ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร สินค้าอุตสาหกรรม และธุรกิจบริการ ที่ได้รับหรือคาดว่าจะได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า และต้องการขอรับความช่วยเหลือในระยะสั้นเพื่อให้สามารถปรับตัวได้ ทั้งนี้ กลุ่มผู้ผลิตสินค้านี้ดังกล่าวครอบคลุมถึงสินค้าต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

(2) ขั้นตอนการเสนอโครงการขอรับความช่วยเหลือ กลุ่มผู้ผลิตจะต้องจัดทำโครงการเสนอฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการบริหารเงินช่วยเหลือฯ ที่กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ โดยเสนอผ่านสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการค้า ได้แก่ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สหภาพการค้าแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(3) หลักเกณฑ์การพิจารณาอนุมัติโครงการ

(3.1) ผลกระทบที่ได้รับ กลุ่มผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร สินค้าอุตสาหกรรม และธุรกิจบริการ ที่เสนอโครงการขอรับความช่วยเหลือ ต้องเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรี โดยพิจารณาได้จาก

- การนำเข้าสินค้าหรือบริการประเภทเดียวกันจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัดหลังจากการเปิดเสรี หรือมีสัญญาณบ่งชี้ หรือคาดการณ์ได้ว่า สินค้าและบริการที่ผลิตภายใน ประเทศจะได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรี

- ส่วนแบ่งการตลาดของสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ ประเภทเดียวกับสินค้าที่นำเข้ามีแนวโน้มลดลง

- การจ้างงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องลดลง

- มีผลการศึกษาระบุว่าภาคการผลิตสินค้าหรือภาคบริการนั้นๆ ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรี

(3.2) รูปแบบของโครงการฯ โครงการที่เสนอขอรับความช่วยเหลือต้องอยู่ในรูปของ

- การศึกษาวิจัยและพัฒนา

- การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ / อาชีพใหม่ให้กับคนงาน

- การจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างให้ผู้ประกอบการมีความรู้ในการปรับตัว

- กิจกรรมที่มีผลโดยรวมต่อการส่งเสริมการบริโภค การตลาด ฯลฯ ของภาคการผลิตและภาคบริการนั้นๆ

(3.3) ลักษณะของโครงการฯ โครงการที่เสนอขอรับความช่วยเหลือ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และไม่เป็นโครงการที่ได้รับอนุมัติให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ แล้ว

(3.4) ระยะเวลา โครงการที่เสนอขอรับความช่วยเหลือมีระยะเวลาดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน 3 ปี

(3.5) การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ พิจารณาจากระยะเวลาในการเปิดเสรีก่อน / หลัง

(4) ขั้นตอนการดำเนินการ และการติดตาม/ประเมินผลโครงการ

(4.1) คณะกรรมการบริหารเงินช่วยเหลือฯ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการกลั่นกรองโครงการเงินช่วยเหลือเพื่อการปรับตัวของภาคการผลิตและภาคบริการที่ได้รับผลกระทบ

จากการเปิดเสรีทางการค้า เพื่อพิจารณาโครงการในเบื้องต้น ก่อนเสนอให้คณะกรรมการบริหารเงินช่วยเหลือฯ พิจารณานุมัติโครงการที่ได้รับความช่วยเหลือ รวมทั้งอนุมัติเบิกจ่ายเงินงวดของโครงการ

(4.2) เมื่อคณะกรรมการบริหารเงินช่วยเหลือฯ อนุมัติโครงการแล้ว กรรมการค้าต่างประเทศจะแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดจ้างที่ปรึกษาโครงการโดยวิธีตกลง เพื่อคัดเลือกและจัดจ้างผู้ทำโครงการ รวมทั้งติดตามความคืบหน้าของโครงการ และตรวจรับงานจ้างด้วย

ตารางที่ 2.4-1 ผลการดำเนินงานโครงการที่ให้ความช่วยเหลือ

ปีงบประมาณ	โครงการที่ให้ความช่วยเหลือ	วงเงิน (ล้านบาท)
2550	1. โครงการเผยแพร่ความรู้ด้านมาตรฐานสินค้าและการคุ้มครองผู้บริโภค 2. โครงการศึกษาเพื่อปรับปรุงยุทธศาสตร์ของอุตสาหกรรมเครื่องหนังไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืนภายใต้กรอบการค้าเสรี	5.0 1.0

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.4-2 ผลการดำเนินงานโครงการที่ส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือ

ปีงบประมาณ		วงเงิน (ล้านบาท)
2550	1. โครงการการตรวจสอบความนุ่มของเนื้อโคพันธุ์กำแพงแสนเพื่อยกระดับคุณภาพการผลิตเนื้อโคขุน (ส่งให้กองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรฯ พิจารณา)	2.696

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2547) ได้ทำการศึกษาการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน พบว่าหลังการเปิดเสรีการค้า ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2546 – สิงหาคม 2547 ไทยนำเข้าผลไม้จากจีน 115,419 ตัน มูลค่า 2,865.72 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 32,259 ตัน มูลค่า 1,078.89 ล้านบาท ในช่วงเดียวกันของปีก่อน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 257.79 และ 165.62 ตามลำดับ โดยคาดว่า การนำเข้าผลไม้จากจีนเพิ่มขึ้น จะส่งผลกระทบให้มูลค่าผลผลิตที่เกษตรกรขายได้ลดลง

2.5.2 สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพการผลิตและการส่งออกมังคุดไปญี่ปุ่น พบว่า มังคุดได้รับการยกย่องว่าเป็นราชินีผลไม้ (Queen of Fruits) ในต่างประเทศ ซึ่งไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกมังคุดรายใหญ่ที่สุดของโลก โดยมีผลผลิตปีละกว่า 1.5 แสนตัน ร้อยละ 10 ของผลผลิตทั้งหมดส่งออกในรูปผลสดและแช่แข็ง สามารถนำรายได้เข้าประเทศปีละกว่า 500 ล้านบาท ประเทศคู่ค้าที่สำคัญสำหรับมังคุดสด ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน ฮองกง และได้หวัน ส่วนญี่ปุ่นอนุญาตให้นำเข้าเฉพาะมังคุดแช่แข็ง อย่างไรก็ตาม ปลายปี 2546 ญี่ปุ่นได้อนุญาตให้นำเข้ามังคุดสดจากประเทศไทยได้ แต่คุณภาพและขนาดต้องเป็นไปตามที่ญี่ปุ่นกำหนด รวมทั้งต้องผ่านกระบวนการอบไอน้ำก่อน ซึ่งถือเป็นโอกาสของไทยในการขยายการส่งออกมังคุดสดไปยังญี่ปุ่น

ดังนั้น เพื่อให้มังคุดเป็นผลไม้ที่สามารถส่งออกนำรายได้เข้าประเทศเพิ่มมากขึ้น จึงได้ทำการศึกษาถึงศักยภาพการผลิตของเกษตรกร ระบบตลาด ปัจจัยที่จะมีผลต่อการผลิตและการส่งออก รวมทั้งกฎระเบียบและความต้องการของประเทศญี่ปุ่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย การวางแผนการผลิต และพัฒนาระบบตลาด เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตและการส่งออก รวมทั้งเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร อันจะเป็นการนำรายได้เข้าประเทศมากขึ้น

จากการศึกษา พบว่า มังคุดที่จะส่งออกไปญี่ปุ่นจะต้องเป็นมังคุดผิวมันเพียงอย่างเดียว โดยเก็บเกี่ยวในระยะที่ 2 หรือระยะสายเลือด ขนาดน้ำหนักผลอยู่ที่ 76 – 130 กรัม สำหรับค่าใช้จ่ายในการส่งออกมังคุดสดไปญี่ปุ่นทั้งหมด กิโลกรัมละ 182.01 บาท โดยมีค่าขนส่งทางอากาศมากที่สุดกิโลกรัมละ 60 บาท รองลงมาได้แก่ ค่ามังคุดสดกิโลกรัมละ 45 บาท ค่าอบไอน้ำกิโลกรัมละ 30 บาท ถึงแม้ค่าใช้จ่ายในการส่งออกมังคุดสดไปญี่ปุ่นจะอยู่ในระดับสูง แต่ผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นมีกำลังการซื้อสูงและพอใจในรสชาติของมังคุดมานานจากการส่งออกมังคุดแช่แข็ง ทำให้ไทยยังมีโอกาสที่จะขยายตลาดส่งออกไปยังญี่ปุ่นได้อีกมาก ดังนั้น หากสามารถแก้ไขปัญาและอุปสรรคในด้านต่าง ๆ รวมทั้งเจรจาเพื่อลดข้อกำหนดในเรื่องการอบไอน้ำของญี่ปุ่นได้ จะสามารถขยายการส่งออกมังคุดไปญี่ปุ่น นำรายได้ให้แก่เกษตรกรและประเทศชาติได้เพิ่มมากขึ้น

2.5.3 สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพผลไม้ไทยหลังเปิด FTA ไทย – จีน ดังนี้

1) ผลการศึกษา พบว่า จีนเป็นแหล่งผลิตผลไม้ที่ใหญ่ที่สุดในโลกและมีความได้เปรียบที่สามารถผลิตได้ทั้งผลไม้กึ่งร้อน (sub-tropical fruit) และผลไม้เมืองหนาว ผลไม้หลากหลายชนิดที่ผลิตสามารถตอบสนองผู้บริโภคชาวจีนได้ตลอดทั้งปีด้วยคุณภาพที่ดี และราคาค่อนข้างต่ำ เนื่องจากค่าจ้างแรงงานถูก แหล่งผลิตผลไม้กึ่งร้อนที่สำคัญของจีน ได้แก่ เกาะไหหลำ หรือไห่หนาน มณฑลกว่างตู่ ฟูเจี้ยน และเขตการปกครองอิสระกว่างซี ซึ่งผลิตผลไม้ได้เกือบทุกชนิดที่ประเทศไทยผลิตได้ ยกเว้นทุเรียน เงาะ และมังคุด สำหรับลำไยและลิ้นจี่ที่ไทยผลิตและส่งไปขาย

จีนมาก โดยเฉพาะลำไยกว่าร้อยละ 70 ของการส่งออก เป็นลำไยสดและอบแห้ง พบว่า ในปี 2548 จีนมีพื้นที่ปลูกลำไยประมาณ 4.3 ล้านไร่ ผลผลิตประมาณ 1 ล้านตัน พื้นที่ปลูกลิ้นจี่ประมาณ 3.5 ล้านไร่ ผลผลิต 1.6 ล้านตัน ทั้งลำไยและลิ้นจี่สามารถผลิตได้ดีในมณฑลกว่างตง กวางสี พูเจี้ยน และเกาะไหหลำ โดยเฉพาะเมืองเม่าหมิง (Maoming) ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของมณฑลกว่างตง ห่างจากเมืองกวางโจวประมาณ 400 กิโลเมตร มีพื้นที่ปลูกลำไยและลิ้นจี่ถึง 5.2 และ 7.2 แสนไร่ มีผลผลิต 0.25 และ 0.4 ล้านตัน ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยกิโลกกรัมละ 10 และ 8 บาท ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบกับไทย พบว่า จีนมีศักยภาพการผลิตสูงกว่า กล่าวคือ พื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกมากกว่า ต้นทุนการผลิตต่ำกว่า (ลำไย : ไทย 11 – 15 บาท/กก. จีน 6 – 12 บาท/กก. ลิ้นจี่ : ไทย 13 – 15 บาท/กก. จีน 6 – 14 บาท/กก.) ในขณะที่คุณภาพผลผลิตลิ้นจี่จีนดีกว่าของไทย รวมทั้งมีการพัฒนาพันธุ์ลำไยใหม่ๆ คุณภาพใกล้เคียงพันธุ์อีดอของไทย พันธุ์ลิ้นจี่ไร้เมล็ด พัฒนาเทคโนโลยีให้สามารถกระจายผลผลิตได้ยาวนานขึ้น ติดผลมากขึ้น รวมทั้งการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าในรูปลำไย/ลิ้นจี่อบแห้ง เหล้า/ไวน์ และน้ำผลไม้พร้อมดื่ม

ผลผลิตลำไยและลิ้นจี่ของจีน ประมาณร้อยละ 40 ให้อำนาจในแหล่งผลิต ร้อยละ 60 ส่งไปจำหน่ายในพื้นที่อื่นๆของจีน โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ที่มีเศรษฐกิจดี รวมทั้งการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และแคนาดาทางเรือ ซึ่งราคาขายปลีกลำไยในสหรัฐอเมริกาสูงถึง กก.ละ 200 บาท ทั้งนี้ ร้อยละ 70-80 บริโภคในรูปผลสด ที่เหลือร้อยละ 20-30 นำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

สำหรับการนำเข้าผลไม้จากไทย ถ้าเป็นผลไม้สดจะเป็นในลักษณะของการฝากขาย ซึ่งต้องยอมรับราคาที่ถูกกำหนดจากตลาดปลายทาง การขนส่งนิยมขนส่งทางเรือเดินทะเล ซึ่งมี 2 เส้นทางได้แก่ (1) กรุงเทพฯ-ฮ่องกง หรือกรุงเทพฯ-กวางโจว เข้าสู่ตลาดกลางค้าส่งเจียงหนาน เมืองกวางโจว ก่อนกระจายไปยังพื้นที่ต่างๆของจีน (2) กรุงเทพฯ-เซี่ยงไฮ้ เข้าสู่ตลาดกลางค้าส่งหลงหวู (Longwu) ทั้งนี้ผลไม้สดจากไทยกว่าร้อยละ 90 ส่งผ่านเมืองกวางโจว

ส่วนลำไยอบแห้ง ตลาดกลางค้าส่งที่สำคัญมี 2 แห่งคือ ตลาดปิงหวา เมืองยี่อู๋ (Yiwu) มณฑลเจ้อเจียง ประมาณร้อยละ 80-90 ที่เหลือเข้าสู่ตลาดกลางเมืองฟูเถียน มณฑลฟูเจี้ยน การนำเข้าจากไทยส่วนใหญ่ขนส่งทางเรือตามลำน้ำโขงเส้นทางเชียงแสน-จิ่งหง (สิบสองปันนา) ก่อนกระจายไปสู่ตลาดกลางและเมืองต่างๆของจีน

หลังการเปิดเสรีการค้า (FTA) พบว่าการส่งออกผลไม้ของไทยไปจีนมีแนวโน้มสูงขึ้น จากมูลค่า 2,513 ล้านบาท ในช่วงก่อน FTA (ต.ค. 45- ก.ย. 46) เป็น 3,378 และ 3,825 ล้านบาท ช่วงหลัง FTA ปีที่ 1 (ต.ค.46 – ก.ย.47) และปีที่ 2 (ต.ค.47 – ก.ย.48) ตามลำดับ ขณะที่การนำเข้าผลไม้จากจีนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่า จากมูลค่า 1,386 ล้านบาท ช่วงก่อน FTA เป็น 3,160 และ 2,867 ล้านบาท ช่วงหลัง FTA ปีที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

จากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคผลไม้ของชาวจีนพบว่า ร้อยละ 80 นิยมบริโภคผลไม้สด ร้อยละ 20 นิยมบริโภคผลไม้แห้งในลักษณะต่างๆ ผู้บริโภคในเขตเมืองจะบริโภคผลไม้มากเป็น 2 เท่าของผู้บริโภคในเขตชนบทและจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคผลไม้ตามฤดูกาล ถูหนุนามนิมบริโภคผลไม้ที่ช่วยเพิ่มความอบอุ่นให้แก่ร่างกาย เช่น ลำไย ทุเรียน ถูร้อนนิมบริโภคผลไม้ที่ช่วยลดความร้อนในร่างกาย เช่น แตงโม มังคุด

อย่างไรก็ตามหลังเปิด FTA ไทย-จีน ชาวจีนหันมาบริโภคผลไม้ไทยเพิ่มขึ้นเนื่องจากราคาถูก ผลไม้ไทยที่มีศักยภาพในจีนเรียงลำดับความนิยมในการบริโภคได้แก่ มังคุด ทุเรียน ลำไย กัลยไช้ ชมพู เงาะ ลิ้นจี่ นอกจากนั้น มะพร้าวอ่อน สับปะรดและส้มโอ เป็นผลไม้ซึ่งเป็นที่สนใจของผู้บริโภคชาวจีนเช่นกัน

ถึงแม้จะมีการเจรจาเปิดเสรีการค้ากับจีนแล้ว แต่ในการส่งผลไม้ไทยไปจีนก็ยังพบอุปสรรคโดยเฉพาะในเรื่องระบบการค้าของจีนที่ไม่เป็นสากล รวมทั้งเรื่องมาตรฐานคุณภาพ ซึ่งจีนให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยของอาหาร (food safety) อย่างมากและมีการควบคุมตรวจสอบและกำกับดูแลสินค้าที่ผลิต นำเข้า-ส่งออกและจำหน่ายในท้องตลาดอย่างเข้มงวด ส่งผลกระทบต่อผลไม้ไทยที่นำไปขายในจีน ทำให้เกิดความล่าช้า เสียหาย รวมทั้งจีนยังมีการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มผลไม้สด 7% ผลไม้แปรรูป 13% จากผู้นำเข้า ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันในเรื่องราคาของผลไม้ไทยกับผลไม้ที่จีนผลิตได้ลดต่ำลง ค่าระวางเรือที่ค่อนข้างสูงในช่วงฤดูกาลเนื่องจากไทยไม่มีพาหนะขนส่งสินค้าระหว่างประเทศเป็นของตนเองอย่างเพียงพอ ทำให้ต้นทุนการขนส่งสูง รวมทั้งการที่ประเทศจีนเปิดเสรีการค้ากับอาเซียนและได้วัน จะส่งผลให้ไทยต้องประสบภาวะการณ์แข่งขันรุนแรงยิ่งขึ้น

2) ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ผลไม้ไทยหลายชนิดมีศักยภาพทางการตลาดในประเทศจีน ดังนั้นประเทศไทยจะต้องเร่งแก้ไขปัญาและอุปสรรคต่างๆ ที่มีอยู่รวมทั้งสร้างโอกาสและความเชื่อมั่นให้ผลไม้ไทยเป็นที่รู้จักของชาวจีนแพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อช่วงชิงความได้เปรียบในการค้าผลไม้กับประเทศจีน ด้วยการกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมดังนี้

(1) ควบคุมมาตรฐานการผลิตผลไม้ โดยควบคุมตามกระบวนการ Good Agricultural Practice (GAP) เพื่อให้ผลผลิตได้มาตรฐานตราสัญลักษณ์ Q เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค และเป็นการลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

(2) ส่งเสริมการตลาด ให้ผลไม้ไทยเข้าถึงผู้บริโภคชาวจีนเพิ่มขึ้น โดยการจัดตั้งศูนย์กระจายผลไม้ไทยในจีนในลักษณะการลงทุนร่วมระหว่างรัฐ รวมทั้งจัดเทศกาลชิมผลไม้ไทย ณ เมืองหลักๆ ของจีน ที่มีโอกาสในการขยายตลาดโดยเฉพาะทางภาคตะวันตกของจีน ได้แก่ มหานครฉงชิ่ง มณฑลเสฉวน เขตการปกครองอิสระกว่างสี และมณฑลยูนนาน

(3) เจรจาแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ ได้แก่ กฎระเบียบบดบังย่อยที่แตกต่างกันในแต่ละมณฑล มาตรการกีดกันที่มีใช้ภาษี รวมทั้งการสร้างเครือข่ายสายสัมพันธ์ทางการค้าไทย - จีน ระดับมณฑล ส่งเสริมการเจาะตลาดแบบครบวงจร

(4) เจรจายขยายเส้นทางการขนส่งทางเรือโดยตรง เช่น กรุงเทพฯ - เชียงไฮ้ กรุงเทพฯ - เซี่ยะเหมิน กรุงเทพฯ - กวางสี เพื่อเพิ่มช่องทางการกระจายผลไม้นับเป็นผู้บริโภคชาวจีนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และกว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง เนื่องจากปัจจุบันการส่งออกผลไม้ร้อยละ 90 ยังต้องผ่านตลาดกลางค้าส่งเจียงหนาน เมืองกวางโจว มณฑลกวางตุ้ง ซึ่งระบบโลจิสติกส์ไม่ทันสมัย การขนส่งไปเมืองต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นรถบรรทุกธรรมดา มากกว่าห้องเย็น ทำให้ไม่สามารถขนส่งไประยะทางไกลได้

(5) พัฒนาการบรรจุหีบห่อ ให้สวยงาม คงทน สามารถรักษาคุณภาพผลไม้นานขึ้น รวมทั้งให้ระบุคุณค่าทางโภชนาการเป็นภาษาจีนกำกับที่กล่องบรรจุ

(6) ขยายการจัดทำ MRA (Mutual Recognition Arrangement) ชนิดผลไม้ที่ส่งไปจีน เช่น ส้มโอ กล้วยไข่ ชมพู่ ลองกอง เงาะ และลิ้นจี่ เป็นต้น

(7) ให้ความสำคัญในการวิจัยพัฒนาพันธุ์ให้ดีกว่าเดิม เช่น ลำไยไร้เมล็ด เทคโนโลยีการกระจายผลผลิตให้สามารถเก็บเกี่ยวได้ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - มีนาคม ซึ่งผลไม้มาก่อนของจีนมีน้อย การยืดอายุผลไม้นานให้สามารถเก็บรักษาและวางตลาดได้ยาวนานยิ่งขึ้นในลักษณะ fresh chilled เทคโนโลยีการอบแห้งผลไม้ ที่สามารถรักษากลิ่นดั้งเดิมไว้ได้หลังอบแล้ว เช่น ลำไย ลิ้นจี่ การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์พร้อมบริโภค

2.5.4 สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมผู้บริโภคผลไม้ของคนไทย ผลการศึกษาการบริโภคผลไม้ไทยก่อนและหลังการเปิดเขตการค้าเสรี ไทย - จีน พบว่าประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.07 บริโภคผลไม้ไทย เนื่องจากผลไม้ไทยมีความหลากหลาย และมีบริโภคตลอดทั้งปี ในขณะที่ประชากรร้อยละ 6.93 บริโภคผลไม้จีนเพิ่มขึ้น สำหรับอัตราการบริโภคผลไม้ไทย ปี 2547 ประมาณ 27.21 กก./คน/ปี โดยบริโภคส้มมากที่สุด ประมาณ 6.75 กก./คน/ปี ในขณะที่บริโภคลิ้นจี่น้อยที่สุด ประมาณ 1.60 กก./คน/ปี

สำหรับกลุ่มอาชีพที่บริโภคผลไม้มากที่สุด คือ ข้าราชการ ประมาณ 31.50 กก./คน/ปี ในขณะที่นักศึกษาเป็นกลุ่มที่บริโภคผลไม้น้อยที่สุด ประมาณ 23.54 กก./คน/ปี ทั้งนี้ ประชากรในภาคใต้บริโภคผลไม้มากที่สุด ประมาณ 38.19 กก./คน/ปี เนื่องจากประชากรมีรายได้ค่อนข้างสูง ประกอบกับเป็นแหล่งผลิตผลไม้ที่สำคัญ ในขณะที่ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบริโภคผลไม้น้อยที่สุด ประมาณ 23.13 กก./คน/ปี การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้มากที่สุด คือ ชนิดของผลไม้ ร้อยละ 40.83 รองลงมา คือ คุณภาพของผลไม้ ราคา และรายได้ ร้อยละ 36.97

19.94 และ 1.38 ตามลำดับ นอกจากนี้ เทศกาลต่างๆ เป็นปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจซื้อผลไม้ ร้อยละ 0.88 สำหรับแหล่งซื้อผลไม้ พบว่า ตลาด เป็นแหล่งซื้อผลไม้ที่สำคัญ ร้อยละ 84.24 รองลงมา คือ ร้านค้าปลีก/รถเร่ ห้างสรรพสินค้า และสวนผลไม้ ร้อยละ 11.08 3.32 และ 1.06 ตามลำดับ

นอกจากนี้ ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 85.97 เห็นว่าราคาผลไม้ไทยไม่แพง เนื่องจากสามารถผลิตได้เอง อย่างไรก็ตาม ผลไม้เป็นสินค้าที่ออกสู่ตลาดเป็นช่วงฤดู โดยในช่วงต้นฤดูผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย ส่งผลให้ราคาสูง และราคาจะลดลงเมื่อผลผลิตออกสู่ตลาดมากขึ้น ในขณะที่ประชากรร้อยละ 14.03 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้ค่อนข้างน้อย เห็นว่าผลไม้ไทยคุณภาพดี ยังมีราคาแพง จึงนิยมเลือกซื้อผลไม้ที่มีคุณภาพต่ำ ซึ่งราคาไม่แพง

สำหรับผลกระทบต่อผลไม้ไทยจากการเปิดเขตการค้าเสรีกับประเทศจีน พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.71 เห็นว่า มีผลกระทบต่อผลไม้ไทย เนื่องจากจะมีการนำเข้าผลไม้เมืองหนาวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะแอปเปิ้ล และสาลี่ ส่งผลให้ผลไม้ดังกล่าวมีราคาลดลง ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อผลไม้ดังกล่าวเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรร้อยละ 44.29 เห็นว่า ไม่มีผลกระทบต่อผลไม้ไทย เนื่องจากผลไม้ไทยมีความหลากหลายในรสชาติ และราคาไม่แพง และเมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายผลไม้ พบว่า รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกของครัวเรือน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายผลไม้ ในทุกกลุ่มอาชีพต่างๆ

2.5.5 สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2550) ได้จัดทำโครงการศึกษาผลกระทบจากการจัดทำ FTA ของไทยที่มีต่อสาขาเกษตร การศึกษาผลกระทบจากข้อตกลงการค้าเสรีต่อเกษตรกรกระเทียม หอมหัวใหญ่ ชา ผักผลไม้เมืองหนาว ไข่ และ ไก่เนื้อ พบว่า เกษตรกรแต่ละกลุ่มล้วนได้รับผลกระทบทางลบจากข้อตกลงการค้าเสรี แม้ว่าความรุนแรงของผลกระทบจะไม่เท่ากัน เนื่องจากสินค้าบางรายการ เช่น ไก่เนื้อ ไข่ เนื้อ เกษตรกรยังไม่ได้รับผลกระทบมากนักและยังมีเวลาปรับตัว เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรที่ปลูก หอม กระเทียม และ ผักผลไม้เมืองหนาว ผลกระทบที่พบจากการศึกษาครั้งนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาผลกระทบจากการค้าเสรีต่อเกษตรกรในภูมิภาคอื่นๆ ที่พบจากการปรัศน์วรรณกรรม แม้ว่าในกรณีของประเทศไทยยังไม่ได้มีการศึกษาโดยครอบคลุมถึงจำนวนเกษตรกรที่เล็กรวมอาชีพ และ สัดส่วนการเพิ่มของของครัวเรือนเกษตรกรที่มีรายได้ลดลงหรือยากจนลง

การศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ (ยกเว้นเกษตรกรเลี้ยงไหม) นอกจากจะไม่ได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรี ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของตนแล้ว ยังไม่ได้ถูกเตรียมให้รับมือกับการเปิดการค้าเสรีด้วย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานศึกษาหลายชิ้นก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตามเกษตรกรส่วนใหญ่มีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด อันสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ของรัฐคนหนึ่งซึ่งแสดง

ความเห็นที่ว่า “ถ้าจะปรับตัว เกษตรกรเขาไม่มารอให้รัฐบาลไปบอกหรอก เขาทำแล้ว” (จำรัส วจนโสโษ, สัมภาษณ์)

ผลการศึกษายังสะท้อนว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงการค้าเสรีเป็นผลกระทบ 2 ระดับ ระดับแรกเป็นผลที่เกิดจากการค้าเสรีโดยตรง อันได้แก่การที่เกษตรกรไม่สามารถขายผลผลิตได้ เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันด้านราคากับผลผลิตที่นำเข้าจากประเทศคู่สัญญา ซึ่งมีราคาถูกกว่ามาก ระดับที่สอง การค้าเสรีตอกย้ำปัญหาในภาคเกษตรที่เรื้อรังมานาน และไม่ได้รับการแก้ไข อันส่งผลให้เกษตรกรเป็นคนขายขอบ และมีชีวิตที่ยากลำบาก ตัวอย่างของปัญหาเหล่านี้ได้แก่ การใช้สารเคมีในการเกษตร หนี้สินของเกษตรกร การจัดความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์อุปทานของสินค้าเกษตร และ บทบาทที่ควรจะเป็นของสหกรณ์การเกษตร และ การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น เมื่อปัญหาที่เรื้อรังในภาคเกษตรไม่ได้รับการแก้ไข ผลกระทบจากการค้าเสรีจึงรุนแรง ดังที่นักพัฒนาเอกชนที่ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “FTA มาตอกตะปูปิดฝาโรงเกษตรกร” (กิงกร นรินทรกุล ณ อยุธยา, สัมภาษณ์)

เกษตรกรมีทัศนคติและข้อเสนอต่อรัฐในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือเกษตรกรในกลุ่มพืชเห็นว่า รัฐต้องรับฟังความเห็นของเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง และรัฐควรมีบทบาทในการลดต้นทุนการผลิต (ให้ลดราคาปุ๋ยและเคมีภัณฑ์ สนับสนุนการใช้ปุ๋ยชีวภาพ) สนับสนุนการตลาดปลุกพืชนอกฤดูกาล สนับสนุนการหันเหการเพาะปลูก (โดยสนับสนุนการปลูกพืชชนิดอื่นพร้อมหาตลาดและกำกับดูแลระบบเกษตรพันธะสัญญา) หาตลาดสำหรับผลผลิต ให้ความรู้ด้านการตลาด และ ควบคุมการขายสารเคมี กำหนดเขตการเพาะปลูก (ทำ Zoning) เสริมสร้างความเข้มแข็งของสหกรณ์การเกษตร สนับสนุนการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกร

ส่วนเกษตรกรในกลุ่มปศุสัตว์เห็นว่ารัฐควรมีบทบาทในการลดต้นทุนการผลิต (โดยส่งเสริมการปลูกอาหารหยาบ ควบคุมคุณภาพและราคาอาหารข้น) ส่งเสริมความเข้มแข็งของสหกรณ์ และ เครือข่ายผู้ผลิต และรัฐควรมีบทบาทในด้านส่งเสริมการวิจัยพัฒนา และบริหารการตลาด

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย